

Б. Горович

Націоналізм
в
Бельгії

КВАРТАЛЬНИК ВІСТНИКА

МІСЯЧНИКА ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА, НАУКИ Й ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ

БОГДАН ГОРОВИЧ
НАЦІОНАЛІЗМ
В БЕЛЬГІЇ

Передплата на „ВІСТНИК“

в краю виносить:

квартально — зл. 6.60; піврічно — 12; річно — 23
платні згори. Ціна окремої книжки — зл. 2.20.
Для заграниці: річно зл. 30 або рівновартість в чужій валюті.

Квартальника Вістника

в 1937 р. вийде, як дотепер, 4 книжки в ціні
від зл. 1 до зл. 2.

Річна передплата виносить зл. 4 платних згори.

Для закордону зл. 5.

Річна передплата „Квартальника“ для передплатників
„Вістника“ виносить половину.

А Д Р Е С А: Львів, Чарнецького 26 м. 21.

ЧЕКОВЕ КОНТО 500.371.

Дм. Донцов

НАША ДОБА і ЛІТЕРАТУРА

СТ. 136. ЦІНА 4 зл.

Збірник статей: 1. Криза нашої літератури 2. Росія чи Європа 3. Роздвоєні душі 4. Естетика декадансу 5. Мистецтво для мистецтва чи для життя і інші.

Вийшла окремою збіркою книжка

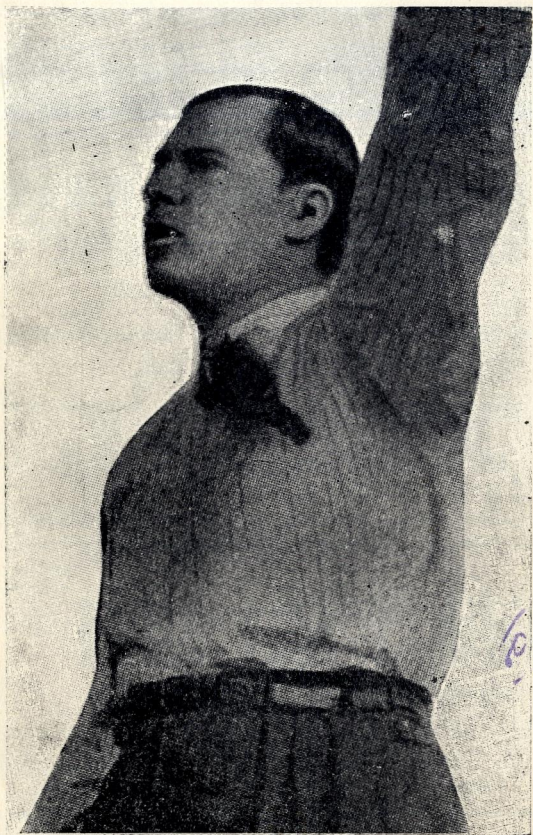
ЮРІЙ КЛЕН

ПРОКЛЯТІ РОКИ

(поема)

ц. зл. 1.20 на звичайнім; зл. 2 на кращім папері.

1169

Лев Дегрель
вожд Рексистів

10

~~68451~~

~~1037-3(15)~~

БОГДАН ГОРОВИЧ

НАЦІОНАЛІЗМ В БЕЛЬГІЇ

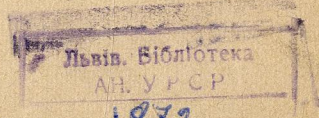
(ЛЕВ ДЕГРЕЛЬ)

нак. Льв.
ДБЛ 446(9) 1940 р.

Л Ъ В І В ~~102~~ 1 9 3 7

Квартальник Вістника ч. 3 (15)

102

Є політики, яких кар'єра була безперервним рядом невдач і компромітацій, але які уважають себе за живих, а Мослі чи Дегреля — трупами, через те, що їм досі не вдалося прийти до влади, або через те, що потерпіли поразку на виборах.

Такі політики, очевидно, дивуватимуться, на що ми даємо нашій читаючій публиці сільветку провідника націоналістичного руху Бельгії — Ледона Дегреля.

Сподіваємося, що наші читачі не поділяють їх здивовання. В минулім віці, в віці демократії і соціалізму, в самих початках розвитку цих ідеологій, — їх сторонники зазнавали не мало поразок і невдач. Не один пророк тих доктрин поляг, не досягнувши мети. Не одна сходяча зірка впала, заки злетіла вгору. Тим не менше, обидві згадані ідеї були ідеями, під яких прапором ішов розвиток цілого ХІХ-го століття.

Щось подібне є тепер з націоналізмом. Чи прийде до влади Мослі чи ні, чи здобуде керму правління в Бельгії Дегрель чи инший, його наступник, — се справи не міняє: вони — як Мусоліні, як Гітлер, як Горті, як Салазар, лишаються в історії постатями, які валили згангренований світ демолібералізму і соціалізму, які викорчувували бурян скрахованих доктрин, які торували шлях новій ідеї — ідеї націоналізму, як його розумів передусім творець італійського фашизму. Ось чому всі ці постаті такі цікаві для нас. Ось чому даємо ми нашим читачам їх сільветки.

Ніщо — в розвитку якоїсь ідеї — не є так ці-

каво, як доба її народження, доба її весни, доба її молодости, її перших кроків, молодечого запалу, виклику нечислимим ворожим силам вмираючої епохи. А найцікавішим в розвою всякої ідеї — є житеніс її творців, тих, що — проти всіх — кували підстави своєї ідеї тяжким молотом своєї непримиримої думки і своєї незахитаної волі.

Житеніс одного з тих творців і даємо в сім числі нашого Квартальника.

Один з авторів, що студіювали рух Рекса (Роберт Бразіляш), пише:

Не хочу бути пророком щодо рексівського руху. Але можна твердити з певністю, що відтепер не можна вже говорити про Бельгію, не говорячи про Рекса. Перед Рексом і по нім, се вже не та сама країна, се вже не те саме політичне життя. Рух сей глибший. І прихильники Рекса, і його вороги — змушені визнати, що нова течія лише тому могла викликати таке захоплення, що була вона передусім рухом, що прагнув змінити цілу політичну мораль країни, що спирався на саможертві і почутті справедливости. Можна про той рух думати, що хочете, але якраз в сім бачили його прихильники його суть. Щойно в листопаді 1935 став Рекс предметом уваги ширшого загалу, а в травні 1936 згуртував коло себе вже десятку частину всіх бельгійських виборців, — себто впродовж шістьох місяців стільки, скільки комуністична партія у Франції впродовж двадцятих літ. І сього не відроблять ті геніяльні пророки, які свого часу приповідали упадок Мусоліні, Гітлера і побіду негуса.

Минулого жовтня заявив найінтелігентніший противник Рекса, Шпак: »З Рексом доводиться боротися на полі політики і навіть на полі почувань. Урядові Ван Зеелянда, урядові коаліції

завше бракувало політичної доктрини і політичної філософії». Рекс її має.

Є се одна з ідеологій, якої не може нехтувати той, хто прагне запізнатися з сучасною Європою, з новими течіями в ній з її молодю, з її вождями, з яких Дегрель є характеристичним представником: великим реалістом і поетом чину водночас.

Редакція

ВСТУП

Леон Дегрель. Чи одно з тих безчисленних прізвищ, що в нашу добу мов метеори з'являються блискуче на небозводі дня актуальності, щоби пізніше таксамо несподівано померкнути? Тисячі славних людей кінчать в такий спосіб, побиті „сильнішими" обставинами, або вичерпавши свій талант і енергію.

За нецілих три роки своєї політичної діяльності Дегрель дав докази, що найбільші перешкоди були тільки папіряними перегородками для його завзяття і його бойового духа. Його талант і енергію підсилює невміруща правда його ідей, а його успіхи, се тільки паливо для вогню, від якого загорілося сумління всіх верств бельгійського народу.

Родився Дегрель 1906. року в Буйон на французькому кордоні, кілька кілометрів від Седану.

Предки Дегреля, се дрібні землевласники, що від віків замешкували згадану околицю, проживаючи своє життя переважно на коні, на теперішній французько-бельгійській границі, звідсіль жива лицарська традиція в його роді. Батько — купець у броварницькій бранжі, дав усім своїм дітям дбайливе виховання. Леон Дегрель студіював право на католицькому університеті в Лювені і тут щойно, підчас своїх студій, він показався „мало примірним" католиком, виказуючи брак пошанівку для авторитетів бельгійської католицької партії і стягаючи на себе громи обурення католицької „офіційної" opinii.

Звідси, з Лювену і я пригадую собі його таксамо, як і багато з моїх товаришів студій. Він виступав часто на зібраннях Жік-у (Jeunesse Universitaire Catholique.) Ми — українці, зараз таки по нашому приїзді на студії до Лювену, ввійшли в жи-

вий контакт з бельгійським організованим студентським життям, між иншим і з групою найбільш поступовою і революційною бельгійської католицької студентської молоді, що гуртувалася довкола одного в світі студентського щоденника „L' Avantgarde“ („Передова Стежа“). Одним з найдіяльніших і найживіших членів тої групи був саме Леон Дегрель, в якого ніщо не зраджувало ще тоді майбутнього провідника. „L' Avantgarde“ поміщував часто статті про Україну, пера українців або наших бельгійських приятелів, рецензії з наших концертів і т. п.).

До „Жік“-у заходили ми часто і там мали нагоду бачити і чути Дегреля. Ніхто з нас не припускав тоді, що з того скромного, хоч правда, далеко не вузько професійного, студентського руху, зродиться організаційно-ідейний кадр молодих боєвиків, який наповнятиме неспокоєм і кипінням цілу Бельгію і стягатиме увагу цілого світу на боротьбу трицятьлітнього недокінченого студента з урядом і спільним фронтом усіх бельгійських політичних партій (старих мамутів, як висловлюється про них Дегрель).

У висліді піврічної політичної кампанії післав сей юнак до парламенту цілий штаб сивоволосих і утитурованих сенаторів і поважних, але відданих йому цілою душею — послів!...

Сей юнак з гуртом таких же молодих, як і він, ба й зовсім молодих людей, основно скаламутив спокій політичних партій, погоджених при урядовому жолобі. Що Дегрель, а разом з ним і цілий напрям, не так створений, як радше зорганізований ним — одного дня приступом завоює собі перше місце в хроніці бельгійського політичного життя, того не передбачував тоді в Бельгії ніхто, а найменше з усіх „старі мамути“. Справжня заслуга

і заслужена слава приходить завжди, як об'явлення.

Яке майбутнє писано для „Рексу” та його провідника — Дегреля? Чи для партій, що їхнім інтересам загрожує ідеологія сього небуденного руху?

Не знаємо, але ніяке пересудження найблизшого висліді тієї боротьби, не зменшить значіння й вартости ідеології „Рексу”, яке безперечно — як і подібні їй серед інших народів — заважить сильно на сформованні майбутньої Європи.

Лев Дегрель. Його індивідуальність і його життя

Скажені вихорі, що кришать гори,
З глибинних надр — підземний грім,
І порох метеорів,
Розбризканий у гніві золотім.

Ю. К л е н: „Жорстокі дні”

„Лев Дегрель се душа, країна і нарід рексізму” — висловлюється про нього один із його величників, бажаючи підкреслити печать незвичайної індивідуальности Дегреля на тій організації. „Душа, що займає вогнем і електризує, якої полум'яне слово сверлує найважчі і найвпертіші сумління”.

„Цікаве”, — пише далі той самий член „Рексу”¹⁾ — „що багато є людей, які згоджуються визнати в Дегрелєві знаменитого промовця, але ніщо більше. В своїй обмеженій інтелігенції вони роблять дивачні порівняння поміж промовцями. Вони виходять з наших віч з почуванням, яке вони звикли

¹⁾ „Рекс” 6 XI 1936. Б у й о н: „Рексізм”.

висловлювати по кожній гарній промові: — „Се було надзвичайне!”

Вони нічого не бачили, нічого не чули. Дегрель має незломну волю здійснювання, всесилу переко-нування, динаміку інтуїції. Все те вихоплюється зпід їхньої уваги.

І ВОЛЯ ЗДІЙСНЮВАТИ

Півтора року тому „Рекс” святкував свої перші політичні виступи. Його перші урочисті заяви від-бивалися від затканих вух і знечулених, заскоруз-лих сумлінь. Щойно незвичайно голосний виступ Дегреля на зїзді бельгійської католицької партії в Куртре, поклав наріжний камінь під розвиток і впливи „Рексу” в Бельгії. У виступі сьому позначилася очайдушна відвага, щирість і правдомов-ність, безпосередні і правдиві, як ті гріхи, що вони їх нагло відслонили перед очима Бельгії на тілі перестарілої католицької партії.

Хто вірив тоді в слово Льва Дегреля? Заледви скромна жменя здобута вже для справи рексізму. Але скільки було їх?

Три чи чотири місяці пізніше, в Спортовій Палаті, в Брюселі, провідник „Рексу” переливав свою віру у двадцятьпять тисяч сердець. Люди входили там, щоби „бачити”, а виходили — здобуті і пере-конані.

Від 11 березня до 24 травня чого не хотів Лев Дегрель і чого не здійснив він з того, що ба-жав? Можна було бачити, як він перебігав, часто при допомозі примітивних засобів транспорту, від рів-нин Фляндрії до горбів Вальонії, не знаючи, що таке втома, граючись з найбільш неімовірними противностями, появляючись десять разів протя-гом одного дня перед зніжковою юрбою, здо-

буваючи її для своєї віри, завойовуючи для своїх ідей.

Відпочинок після такої „кампанії”? Невеличкий побут на Рів'єрі? Отже ні! Ферії Льва Дегреля є в „Рексі” і тільки в „Рексі”.

Дегрель хотів щоденника. Внедовзі „Рекс” мав щоденник. Він хотів часопису живого і молодого і „Рекс” дістав часопис живий і молодий.

Страйки. Словесна боротьба проти страйків? Ні, чинна. Нема ферій для провідника, зате мусять бути ферії для дітей страйкарів.

Вакації для уряду, вакації для урядників, міщан, для всіх. Тільки Дегрель має замір поділяти долю робітників. Та він вдоволяється чимсь ще меншим, ніж доля звичайного робітника, бож вони саме здобули собі, один Бог зна, по яких боротьбах, вісім днів відпустки! Дегрель не знатиме, що се таке літні ферії. Він починає наново свою великанську працю національного визволення. Без перемиря і без зупинки! Від бюр **Пеі Реель**²⁾ до справжньої дійсної країни, від свого Вірую, мережаного письмом, до свого Вірую точеного словом.

Демагогія, правда?

Ні, воля до реалізування. Його доля се: не задержуватися, доки Бельгія не буде врятована. Алеж що значитиме для нього врятування країни від марксистівської погибелі? Коли він врятує її, тоді треба буде її ще піднести і робити завжди більшою.

Демагог?

Ні, чоловік, провідник.

²⁾ Щоденник „Рексу”.

II ВСЕСИЛА ПЕРЕКОНУВАННЯ

Яку вартість може мати ідеал, що лишається лише особистим ідеалом? Бути переконаним, се ніщо; все у житті, се — переконати інших!

Провідник, який не має іншого засобу, щоби втриматися на своєму становищі, ніж дешеве пристосовування себе до традиції гієрархічного ступання вгору, не є провідником; се — дідуган на посаді. Провідник, який в своєму переконанні має тільки вищість досвіду та фаховости і якому бракує здобувча віра та певність свого покликання, є — адміністратором; се не є душа, що пориває душі.

Душа і мозок Льва Дегреля пересякли віщим переконанням, що він — відкупитель моральних, суспільних і політичних гріхів бельгійського народу. І справді з'явився він бельгійцям з малого бельгійського містечка, мов вістун чудесної правди.

• Таксамо, як не можна перешкодити дитині, що хоче вродитися, таксамо, як у деяких хвиликах не можна задержати в собі моментів щирости, таксамо палке посланництво рексізму не могло вдержатись довше в рямцях особистих роздумувань Дегрелля.

На чотири сторони Бельгії він посіяв з своєї душі вогонь, іскри з полум'я, яке перетоплювало її. Від іскор тих всюди запалювалися душі.

Лев Дегрель — інтригант, амбіціонер?

Ні. Віруючий.

III ДЕГРЕЛЬ — ДИНАМІЗМ ІНТУІЦІЇ

„Львові Дегрелеві, бережителеві наших спільних прагнень!" Такий напис пришили співосновник „Рексу", Жан Деніс на чолі своїх заповідей рексіста.

Слова ті вказують, яку роль відіграв провідник „Рексу” у творенні нового призначення Бельгії.

„В цілій великій кар’єрі Льва Дегреля” — пише цитований вже Буйон — „назавжди залишиться незабутня хвилина: історія буде змушена її зареєструвати і зрозуміти, що почавши від хвилини, коли провідник „Рексу” відкрив перед нами цілу духову руїну нашої національної свідомости, одна доба нашого політичного і суспільного життя була дефінітивно замкнена; почалася нова доба. Майбутня доля „рексізму” залежатиме від геніяльної інтуїції Льва Дегреля, який одинокий відкрив, що Бельгія є на злій дорозі і що вона котиться до загибелі. Вона була позбавлена душі. Ту душу придбав їй наново Дегрель.

„Без Дегреля, без його гострого відчуття нашого важкого положення — з одної сторони і наших можливостей підйому — з другої, ми були б вже перед небезпекою всіх можливих соціальних авантур, всіляких несподіванок.

„Се факт: прикрість положення відчували важко всі. На ніодному відтинку нашого життя не мали ми морального вдоволення: матеріяльне життя знищене, обмежуване, безнадійне.

„Промовляючи з душі цілого обуреного народу Лев Дегрель відкрив правди, що їх ми всі носили в серці. Мимо протестів і обвинувачень, було очевидним, що нарід стоїть за тим „збережителем своєї збірної волі”. В Куртре було нас триста; кілька місяців пізніше, 24 травня 1936 було нас триста тисяч. Завтра буде нас три мільйони. Ті незвичайні успіхи треба пояснювати незвичайним особистим впливом Дегреля, завдяки якому він передав народові частину свого інтуїтивного динамізму. Він умів розбудити його бажання жити життям гармонійно приновленим до гідности

людини. Він усвідомив йому його силу; він змобілізував його і нарід рушив, рішений не затримуватися, доки не здобуде Бельгії для „Рексу”.

IV ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ДЕГРЕЛЯ

Лісієн Ребате, французький журналіст, що запрагнув „зблизька” пізнати провідника „Рексу”, осьяк описує своє перше вражіння зустрічі з ним у домі рексістів у Брюсселі:

„Наші дороги схрестилися у сходовій клітці. Я пізнав його миттю по його очах, майже цілковито виповнених широкими чорними зіницями, блискучий і живий знак покликання і таланту сього провідника людей. Без вступів, потрясаючи приязно моєю рукою, він питається мене:

— Чи ви не боїтеся пригод? Ні? Отже ви приїхали в сам раз. Сьогодні пополудні будемо мати „гецу”.

Входимо до його бюро, заповненого його генеральним штабом. Дегрель є поставний і гармонійно збудований, при тому не є він надто великого росту, шатин з довгою зачіскою. Гарні і повні лиця, профіль здорової, старої раси, дбайливо витесаний; спина і карк сильні, хоч і не вказують на атлета. Дві риси зараз вдаряють в очі і помагають його очертати: здоровля, але не в розумінні простацького і так би мовити напастливого здоровля, як у деяких сангвініків, але блискуче, оперте на чудесній рівновазі нервів, органів і мускулів і на його незмінній веселості. Він має трицять літ, виглядає на три або чотири роки молодший. Все в нього говорить про молодість, тугість і рух.

Коли не брати під увагу легку хрипку в голосі, нема ні сліду змучення в того несплюха, того перебіжника шляхів, того промовця, що денно нарахо-

вує чотири до п'ять годин промов, значно більше часу, ніж остається йому вкінці на спання, коли він повертає з Ардену з Фляндрії і переглядає свої часописі."

У ПРОМОВЕЦЬ

Сенатор Пер Дей, найзамітніший і найбільший ентузіаст, ось так пише про чародійну силу слова Льва Дегреля:

„Коли за наших діточих часів оповідали нам історію Петра Пустинника, що тільки своєю красномовністю піднімав до хрестоносних походів народи і кидав їх, оживлених палкою вірою, на найкращі і найбільш подиву гідні пригоди, ми слухали того оповідання скептично, мов легенду далеких віків. Ми не розуміли, що слово могло викликувати такий вплив на уми статочних людей. Часом водили нас також на промови найкращих бесідників; завжди вони нас захоплювали, ба і зворушували, але тільки хвилю. Коли промова була скінчена, нам залишався з неї тільки спогад про годину радості і зворушення: ми „приходили до себе“, роздумували і швидко губили ту нову душу, що її, як вірилося нам через хвилину, віднайшли ми в собі.

Від кількох місяців я розумію досить добре, чим може бути царство не слова, а духа, що пробивається крізь слово. Констатуючи се явище, стараюся його зрозуміти і проаналізувати. Чи вдасться се мені? Я слухав великих промовців моєї доби, ще кращих, ніж Дегрель, але не стрінув я ніколи між ними бесідника, що виділював би з себе, навіть здалека, такий магнетизм; від кого плив би флюїд такий дивний, такий могутній. Чудесний талант? Добре, але й ще щось, що важко очеркнути,

щось, що велить мені припускати, що часом з'являється чоловік, який справляє на масу вплив своєю внутрішньою силою, який піднімає її до великого руху, віри і захоплення, як у часах перших хрестоносних походів.

Бесідницький талант Лєона Дегреля є зовсім простий і без штучности. Ніякого реторичного вираховання, ніякого знання в сьому найтруднішому з усіх мистецтв, зате безпосередня мова, насичена формулами, пружними мов'ям. Ніколи театрального ефекту, ніколи тремоля в голосі. Слова для кожного, але гострі, іронічні натяки, кинуті звучним, металевим голосом, так могутнім, що коли одного дня, на зібранні, в якому взяли участь 12.000 людей, саботажники перетяли проводи гучномовів, Дегрель міг продовжувати промову протягом цілої години, так, що навіть в останньому ряді не згубився ніюдин склад з його слів. Ну, і як він віддає себе цілого промові! „Що за гімнастика!“ — скрикують добродушні селяни, що слухають його вперше. Які величні, широкі, легкі і добрі жести! А передовсім: природність.

В чому отже шукати треба неймовірного чару, що його викликає те слово на щораз більших масах? В душі, від якої вона дріжить, в щирості, яка крізь нього проглядає, в невидній силі, що несподівано вибухає і накидається волі кожного слухача. „Не маєш поняття — говорив мені одного разу Дегрель, коли, вичерпаний скінчив свою промову перед двадцятьма тисячами, спершу неприязних слухачів і що він їх згодом на свій спосіб уярмив — не маєш поняття, скільки електричності я видав з себе!“ Так, рід електрики, яка пересичується і як впевняє Дегрель, в один момент підчас кожної промови входить у контакт з загалом зібраних. Рід явищ, зближених до сугестії і для яких, оче-

видно, надаремно булоб шукати остаточних пояснень.

VI ВІРА І ПЕВНІСТЬ СЕБЕ

„Дегрель,” — продовжує Пер Дей свою портретову студію — „що і не говорилиби всі ті, що його не знають — належить до дбайливо плеканих умів і під деяким зглядом є першорядним інтелектуалістом. Я хотів радше сказати — бистроумною людиною, яка невгавно цікавиться високими проблемами. Коли він звертається до народу, він вживає народньої говірки, трохи брусоватої, але коли він дозволяє собі промовляти до своїх товаришів, говорити їм про душу народу, про ту незрозумілу душу, горду, просту і тверду, — нагадує тоді апостола, що говорить, проте, з людською зворушливістю, в деяких хвилинах потрясаючою до глибин. Можливо, що се є власне те, що його слухачі розуміють, дарма, що він не висловлює сього.

Дегрель є певний себе, не тільки своєї вищости й успіху, що його жде, але і досконалости своїх вірувань. Думаю, що ніколи і в нічому найменший сумнів не торкається його. Відчувається се також підсвідомо. А у висліді збуджує се надзвичайне довіря у інших. Неспokoю не знає він: провідник не може його знати, чи принайменше — показувати. Він уміє наложити на себе „найбільш сувору дисципліну духа.”

VII ТАНЦЮРИСТ І ЖАРТУН

І Пер Дей і багато інших ближчих і дальших співробітників і однодумців підчеркують у своїх заввагах про Дегреля — живу рису мужеськості

в цілій його появі. Пер Дей називає се „своєрідною зв'язністю". Добре збудований, м'язистий, гнучкий; бє від нього щось, неначе безпереривний зов тілесного життя. Він не промовлятиме ні разу, щоби не згадати в своїх порівняннях про любов, не зробити натяку про жінку.

Дегрель є тверезий, мало їсть, мало пє, мало спить. Але він не пуританин і не ховається перед радощами життя. Як добрий арденець, він вміє оцінити належно випечену дичину, шляхотне вино й усміх гарної жінки. Він є знаменитим танцюристом, який не знає змучення; але на се він має так мало часу!

В своєму невеликому помешканні на авеню Молієр в Буйоні, веде він життя праці, хоч і не зовсім регулярне. Коли їсть він? В котрій годині повертає? Хто мігби се сказати!...

Часто буває так, що багато ночей з ряду вертає він з провінціональних віч біля другої або третьої години ранку, кладеться, спить тільки кілька годин, підноситься з світанком і вже в шостій годині ранку викінчує свою щоденну статтю, по яку приїздить окремий наколесник, щоби з поспіхом відвезти її до друкарні „Пеї Реель". Нетерпеливо чекає на статтю перший наклад сього щоденника, наклад, що його в десятій годині передполуднем миттю розхоплять на бульварах Брюселю. Без залізного здоров'я Льва Дегреля, рексівський рух ледви чи зроставби так швидко! Підчас виборчої кампанії Дегрель здобув рекорд у виголошуванні промов: протягом одного дня виголосив промови у чотирнадцятьох різних містах без помітних слідів змучення.

VIII ВІДВАГА

Вороги Дегреля комуністи — як відомо — є безоглядні. Проте навіть вони віддають пошану відвазі Дегреля, відвазі, що її численні докази дав Дегрель при нагоді різних заворушень і кровавих бійок.

Ще підчас студій в Лювені мав він не раз нагоду показати свою бравуру, коли підчас студентських фарс і авантур треба було наразити голову на удар поліційної палиці.

Відвага Дегреля, се не відвага, накинута собі силою волі. Вона пливе з нутра його рухливої, темпераментної вдачі. Він сміло виставляє себе на удари, ба і стріли ворога тільки тому, що не може і не вміє стояти на місці, ні тим більше подаватися взад. Він мусить іти вперед, узброєний тільки своєю правдою і переконливим словом.

Його відвага, се — вихідна точка політичних успіхів Рексу, започаткованих його виступом на щорічних загальних зборах Католицької Партії в Куртре 2 листопада 1935 року. Можна уявити собі картину, коли на збори сідоголових впадає нагло громада юнаків з Леоном Дегрелем посередині. „Домагаюся слова!“ — кричить Дегрель. „Не можу вам його дати!“ — відповідає предсідник Сегерс, колишній міністр. „Отже я беру собі його!“ — відрубуює Дегрель і вскакує на естраду.

Поза молодими, які силою ввійшли на салью з Дегрелем, не було в заповненій величезній салі нікого, хто радо слухавби його. Але він накинув їм усім своє слово і змусив слухати. І на диво, ніхто не вийшов.

У Фрамері, містечку гірників, положеному в осередку червоної смуги — треба влаштувати віче „Рексу“. Бурмістр містечка „тоже червоний“,

не дає дозволу на віче, мимо всіх способів, яких хапається Дегрель. Не лишається нічого іншого, як проти волі бурмістра, не гаючись, цілим розгоном авта вїхати до гнізда ос. Серед гущі аматорів політичного лінчу Дегрель виголошує промову і здобуває собі одностумців. Хоронений тільки найближчими товаришами, що радо виставляють свої тіла в обороні свого провідника, він, з отвертим лицем і своїм грімким голосом — у самому серці ворога.

Комуністи та соціялісти в Серені (Seraing — фабричне місто біля Лієжа) заявили, що скорострілами будуть боронити Дегрелєві вступу на свою територію. Навіть найближші співробітники Дегреля перестерігають його перед виправом в пашеку змія. Дегрель не дає себе відвести від наміру промовляти до робітників Серену. З Лієжу впливає він на катері і на середині ріки в Серені через мегафони промовляє до мас, зібраних на обох берегах ріки. Але на сторожі мас стоять червоні боївки. Зпершу каміння сиплеться на барку Дегреля і на другу барку, на якій пливуть його одностумці. Обстріл камінням дає слабкий вислід, тоді йде в рух зброя. Стріли з револьверів падають щораз густіше. Дегрель стоїчно промовляє, аж до останньої хвилини, коли треба або вертати, або йти на дно ріки. На суднах кількох — легко, один — важко ранений. Дегрель — цілий, як звичайно ті, що найбільше ризикують.

ІХ МЯГКА ДУША — СИЛЬНА ВОЛЯ

Товариші і знайомі Дегреля наводять багато моментів з його особистого життя, які вказують, що сей чоловік, такий твердий і шорсткий, коли промовляє, стає ходячою добротою, коли візьме

дитину на руки та уосіблення поезії, коли його захопить гарний краєвид, або зворушить музика. При таких нагодах він дуже швидко забуває про політику.

— Дегрель — говориться загально — чудовий пропагандист, він має винятковий динамізм і талант промовця. Се полеміст з школи Веййо, Блюа, Льва Доде. Він має змисл юрби і геніяльність рекліями...

Все те правда. Все те є також коротке і невистарчаюче. Треба підчеркнути прикмети душі і серця. Тільки тому, що його вороги бачать його крізь поменшуючі шкла, поверховно, ззовні, він завжди заскакує їх і перевищає. Тільки тому, що вони так зле розуміють його і судять його загальниково, приноровлюючи до нього способи, вживані в партійних сварнях, — з яких він кпить собі — він без труду постійно над ними тріюмфує.

Не важко закинути йому таку чи инакшу тактичну помилку, промахи мови або пера. Дегрель, се феномен природи, що його треба брати таким, яким він є, з його прикметами, з його живловою силою і з його хибами також.³⁾

Ще за студентських часів Дегрель випустив друком збірку віршів: „Мій край справляє мені біль!“ Наголовок сей відзеркалює тодішню ліричну настроєвість Дегреля. Сьогодні наголовок сей набирає спеціального і характеристичного значіння.

Х ДИТЯЧІ РОКИ І ПЕРША МОЛОДІСТЬ

Вродився 15 червня 1906 в родині, що мала мати осьmero дітей. Рід Дегрелів — старий і хлі-

³⁾ Пер Дей: „Портрет Дегреля“

боробський. Від чотириста літ, з діда прадіда працює сей рід на землі. Тільки батько Дегреля — виїмок: покинувши протикатолицьку Францію, оселився по бельгійській стороні границі, в Буйоні (там і вродився Леон Дегрель), де отворив шинок.⁴⁾ Не переливалося в домі Дегрелів і як потім буде писати Леон Дегрель, був у них передовсім чорний хліб і чорна кава. Не диво отже, що як тільки міг, малий Дегрель вилітав з хати, щоби з ватагою бахурні герцювати в цілій околиці. З замилюванням бігали вони по чужих городах, де крали яблука (Дегрель був перший до таких справок), або заглядали до сусідських стебників по свіжі покладки.

Деякі автобіографічні моменти з сеї доби життя Дегреля живцем нагадують подібні моменти з діточого віку Шевченка, нпр. вандрівка Дегреля до місця, де небо спирається на землі.

Життєписці Дегреля дошуковуються перших об'явів його диктаторського таланту вже в тій найраннішій добі його життя. Можливо, що були се вже перші прояви вродженого Дегрелеві провідницького інстинкту, але перші свідомі диктаторські нотки проявляються в його душі щойно підчас університетських студій в Лювені.

Зпершу був се диктатор від студентського дозвілля і буршівських витівок. Треба знати Лювен, його кнайпи, вузькі і круті середньовічні вулички, в яких без кінця блукає гомін веселих студентських ватаг, його фамілійну атмосферу вулиць, площ і публичних льокалів, щоби уявити собі Дегреля в його ролі веселого студентського проводири.

Згодом його авторитет почав майже самочинно накидатися і в поважніших справах. І так, коли

⁴⁾ Brasserie — бровар або шинок.

зааранжовано в Лювені анкету на тему, хто є найкращим духовим батьком католицької молоді, студенти, що були під проводом Дегреля, голосували за Моррасом. Творчість Морраса, одного з духових провідників „Аксіон Франсез“, не була мило бачена католицькими церковними достоїнствами, отже симпатії бельгійської студентської молоді для Морраса були для них неприємною несподіванкою. Швидко потім прийшло осудження Римом „Аксіон Франсез“.

Стереотиповий фрагмент у біографіях визначних людей се те, що в їхній молодості вони пристрасно зачитувалися. Коли Дегрель мав уже досить книжок, вхопив за ровер і поїхав звиджувати Бельгію. Розкинені скрізь по Бельгії спомини минулого і живе сучасне, оглядане власними очима, було безцінним навозом для почви, створеної лектурою. Думки Дегреля зачинають набирати соціального розмаху. Його обрії ширшають, думки набирають глибини. Бельгію і багато проблем з нею звязаних сприймає він уже не з своєрідним запахом лювенської атмосфери, але значно ширше, простірніше.

Лювен, се типове університетське містечко. Студенти живуть з грошей родичів, а населення з грошей студентів. Таке місто се типовий осідок середнього добробуту. Щойно тепер бачить Дегрель і чорні сторінки соціального побуту Бельгії. Він знайомиться з людською нуждою і думаючи про неї, відчуває в собі натхнення писати. Пише репортаж про „Вбогі мешкання“. Стільки серця вложив у свій твір молодий автор, що прем'єр міністрів Генрих Жаспар гратулює йому.

Можна сказати, що від сеї поїздки колесом починається справжній Леон Дегрель.

Правда, лишається ще й згадати про його по-

дорож до Мексика. Дегрель хотів знати, як вмирають люди, що мають віру — їхню віру. Фінансують сю подорож два щоденники, один бельгійський і один італійський.⁵⁾ Під прибраним прізвиськом і вживаючи конспіраційної тактики, Дегрель їде до Гамбурга, а звідтам до Вера Крузи (в мініатюрній каюті на дні корабля, де приміщено 6 емігрантів. Побут у Мексику, де він був у постійному розїзді, се незабутній розділ у книзі його життя. В його вразливій душі утривалиювалися раз на завжди картини людських терпінь і людської величі. Найбільше врилися в його пам'ять безчисленні могили з самотнім написом: вмер за Христа-Царя.

Перед самим поворотом, запрошений на тайні збори мексиканських католиків, він дає послух непереможній потребі голосно висловити свої почування, те все, чим надихалася його душа під час побуту в Мексику. Се вперше промовляє він на апостольський лад, до великої людської збірноти, під голим небом. Промовляє він своєю рідною мовою і мабуть ніхто з аудиторії його не розуміє. Радше не розуміють слів, але по його рухах і грі лиця відгадують їхній зміст. Якщо б Дегрель любив аналізувати себе, він сказавби собі, що його „діво́ча“ промова в Мексику була першим виявом його поклонання.

Роздумуючи між небом і морем під час поворотної їзди в Європу, Дегрель усвідомив собі велику мету свого життя. В натхненні компонує він вірша-молитву до Богородиці Мудрости.

Подорож по Бельгії дала Дегрелєві основні тони мельодії. Подорож по Мексику (а потім З'єдинених Державах і Канаді) доповнила музику душі

⁵⁾ В біографічних матеріалах про Дегреля не стрінули ми назв тих часописів.

Дегреля. Швидко все те, що витворилося в його серці і його думках під впливом пережитого, баченого і розгаданого, буде рватися з нього, мов свіжа натхненна музика зпід пальців композитора.

Насамперед, з найближчими приятелями треба буде нетерпляче писати партитуру.

Початки організації та її розвиток

У Рексі ми не починали від того, щоби зараз-же створити програму й організацію. Ми клали цегли одну на другу і коли будівля буде викінчена, побачимо те, що вона варта.

Жозе Стрель

І ЦЕРКВА І ПОЛІТИКА

Дегрель був студентом у Лювені. Лювен є в Бельгії самотнім університетським осередком, що живе власним життям і власними традиціями. Лювенський католицький університет гуртує тисячі студентів з усіх сторін краю. Більша частина державних мужів, письменників, учених і інших слав Бельгії перейшла через те брабантське містечко. Природно, що інституції католицької молоді мають там свій осередок. Союз Бельгійської Католицької Молоді, терен, на якому почала діяти рексівська ідея, має теж свій осідок у Лювені. В рр. 1927—30 згаданий Союз зазнав небуденного розвитку, викликаючи у широких верствах молоді справжню релігійну обнову. Крім моральних і духових цілей, головною метою діяльності Союзу було відмежувати в ментальности католиків політичну акцію від релігійного апостолу. В 1884 році історичні об-

ставини спонукали бельгійських католиків зєднатися в сильну партію релігійної оборони. Партія та правила краєм аж до війни без ніякої перерви і не входячи в союз з ніякою іншою. Поволі конечні різниці між духовним і світським елементами за-терлися в поняттях партії. Бути католиком, значило рівночасно йти на Службу Божу і голосувати за католицькою партією при виборах. Виникнуло з того жалюгідне ослаблення властивого релігійного поняття католицизму. Починаючи католицьку акцію і релігійний апостолят, Союз Бельгійської Католицької Молоді привернув тому поняттю його примітивну чистоту та рівночасно відтягнув молодь від католицької партії і від політичної акції.

Не треба згадувати, що така діяльність налякала тих, що їх молодь Союзу звала бонзами. І під адресою тієї молоді почали падати батьківські докори, суворі перестороги, які тільки доливали оливи до бунтівничого вогню, що займав щораз ширші ряди молодих душ. Молодь слухала призириливо пересторог і нарікань, кпила собі з них. Колиб прийшла пора, вона вмілаби повести політику — своєю політику, політику після своєї думки і свого серця.

Найживіше відчував се Дегрель.

Вихований змалку в католицькому дусі, шукав він у католицизмі принципів братерства та суспільної акції. Організаційний терен католицької поступової молоді був вимріяним „полем вимаршу“ для його ідей і проєктованих моральних, суспільних і політичних реформ.

II ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Коли Леон Дегрель вернув з Мексика, якраз тоді створили Видавництво під знаком Христа-Царя. (Christus Rex) З таким окликом вмирили мексикан-

ські крістерос. Провід Союзу Бельгійської Католическої Молоді⁶⁾ поручив ведення видавництва молодому і смілому журналістові. Дегрель пристав на те з найбільшою охотою. Незабаром друкує він різні твори в живому темпі, майже всі вони походили від молодих авторів і назагал було в них менше письменницького таланту, зате більше шукання чогось нового, незнаних ще шляхів і обріїв.

Вкоротці появився журнал „Вечорі“ (Soirées⁷⁾) Редагований у модерному стилі, багато ілюстрований, мав він посвячувати свої сторінки літературі, кінові, радіо і взагалі всім поступовим засобам поширювання думки. Тоді саме Леон Дегрель згуртував своїх перших співробітників, з яких більшість лишилася йому вірною до сьогодні. Всі вони, не маючи навіть трицять літ, творять стару гвардію „Рексу“.

Журнал „Вечорі“ появився в жовтні 1931 року. Рік пізніше Леон Дегрель заснував „Рекс“, літературний місячник, пізніше двотижневик, вкінці тижневик. Матеріяли, друковані в перших двох річниках „Рексу“ вказують на те, як далеко рексівці були тоді ще від здобування влади. Думки цілого того легіону молодих, але незаснованих ще „бунтарів“ поплили швидше в тому напрямі щойно тоді, коли один з співробітників Дегреля оголосив невелику брошуру, в якій від імени цілої своєї генерації протиставив закликам католицьких політиків категоричне — „Ми проти вас!“

„Молодь“ — писав він — „не хоче такої політики, яку робиться тепер“.

„Се застереження було важне, — каже у сво-

⁶⁾ Стисліше: Секретаріат Католицької Акції.

⁷⁾ В рр. 1934-5 працював у тому журналі, як фотолябо-
рант і фоторепортер наш студент В. Т.

їй першій хроніці рексівського руху, Жозе Стрель, — викликало воно деяке незадоволення і... велике задоволення в „Рексі”.

III РЕКС ПОБІДИТЬ!

Життя „Рексу” не було і не є легке. Труднощі, головню фінансового характеру, клалися впоперек замірам і плянам проводу „Рексу”. Труднощі ті поборювано чудами витревалости та героїзму. „Ми були самі, ми були бідні, ми мали мало приятелів. Ті, що мали кілька су, не вагалися, коли треба, їх пожертвувати. Не треба згадувати, що Леон Дегрель був між ними перший. Була се страшна проба. Інколи здавалося вже, що буря змете все. Але ми втрималися мимо всього. Відтоді ми повторяємо:

— Рекс побідить! Рекс побідить!⁸⁾

Очевидно, треба було багато доброї і сильної волі, щоби в те повірити, тимбільше, що труднощів не щадила „Рексові” і не стелила йому квітами дорогу таксамо релігійна влада. Вкінці, коли непорозуміння були щораз частіші, рішено, що „Рекс” відділюється радикально від Секретаріату Католицької Акції і стає рухом політичним. Негайно звернувся він з закликом до віруючих. У заклику підчеркнено, що від самих початків свого існування „Рекс” завжди проголошував, що ціллю кожної релігійної політики повинно бути: вийняти з публичного життя жорстокі віроісповідні конфлікти, залюбки підсилювані політиками, і — реалізувати цілковитий та остаточний релігійний мир у рівності та справедливости. Ідеал сей видався зпершу химерний і непрактичний, тим більше, що

⁸⁾ Жозе Стрель: „Рекс — чудо постійної імпровізації”.

ще в свіжій пам'яті всіх були вибори 1932 р., підчас яких несподіване посилення антиклерикалізму надало знову першорядного значіння призабутій вже проблемі боротьби за душу дитини. Сьогодні те, що було тільки химерним ідеалом, стає поволі дійсністю.

IV У ВИР ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ

„Партитура” була готова. „Рекс” став рухом суспільно-політичним. Кругом Дегреля і його найближчих співробітників гуртувалися сотки, а далі тисячі молодих людей. Зпершу виконували вони скромне завдання кольпортерів і пропагандистів рексівських часописів. Кожної неділі і кожного свята брали вони під паху часописі та ішли з ними під церкви, на людні вулиці, до публичних льокалів. Та добровільна і повна запалу посвята для Рексу була гарантією його будучих успіхів.

В досить скорому темпі творилися перші групи прихильників Рексу, зпершу в Брюселі і вальонських частинах Бельгії, згодом у Фляндрії і навіть в Ойпен і Мальмеді, провінціях, відділених від Німеччини в 1918 р. Негайно після перших успіхів рексізму у згаданих частинах Бельгії, появляються паралельні видання журналу „Рекс” у флямандській та німецькій мовах.

При кінці 1934 р. Дегрель рішає, що видання „Рексу” вже настільки підготували ґрунт, що можна починати пропаганду і живим словом. Цілу зиму він невтомно організує віча, виявляючи себе першорядним промовцем.

Рівнорядно з пресовою і вічевою кампанією, виповнюється, увиразнюється та устійнюється в деталях програма „Рексу”. Кожне віче і кожне видання „Рексу” се нова цеглина до будівлі організа-

ції. В міру сього прецізовання програми чіткіше на-
черкуються організаційні кадри Рексу, офіціоз
стає виключно політичним часописом із щораз біль-
шим накладом, щораз більше людей збігається по-
чути Дегреля.

В літі не слабне вічева діяльність. Вже 1 травня
1935 зібрав Дегрель на вічу в Брюселі 4000 слуха-
чів. Вступ на віче — платний. Дегрель не має своїх
прихильників між банкирами. Кошти рексівського
руху покривають таким робом його односторонні
і часто-густо вороги, що тільки з цікавості прихо-
дять його послухати на те, щоб відійти з мітингу
його симпатиками.

Односторонніх і симпатиків Дегреля треба раху-
вати вже не на сотки і тисячі, але на десятки тисяч,
скрізь у всіх сторонах Бельгії. Всі вони майже ви-
ключно — молодь. Літом 1935 року Дегрель рі-
шає, що крайня пора творити зпоміж них організо-
вані кадри. В червні сього року повстає „Народній
Фронт Рексу”.

У ЗІЗД У КУРТРЕ — БОРОТЬБА ПРОТИ ПАРТІЙ

Популярний, широко народній стає рексів-
ський рух щойно від листопаду 1935 року.

Щороку, 2 листопада, Бельгійська Федерація
Католицьких Союзів і Гуртків влаштовує свій зїзд.
Того року сей день показався макабрично-симво-
лічним для Бельгійської Католицької Партії.

Хоч начальна засада рексівської програми —
се боротьба з партіями, досі Дегрель не важився
на активну боротьбу з ними. Рекс не почував себе
ще певним на силах. Тепер — він вирішив, що
прийшла пора і нагода на генеральну пробу сил.

Католицька Партія, найчисленніша і найстарша
політична партія в Бельгії, була неабияким против-

ником для Рексу. Правда, сього противника хотів Дегрель потракувати по приятельськи. Вважаючи себе і всіх своїх однодумців католиками, він не хотів виповідати боротьби Католицькій Партії, тільки натиском із самого нутра партії, викликати відповідну переорганізацію понять і зміну позицій її проводу. Завдання показалося не то що важке, а немислиме. Старі матадори надто кріпко держали владу в своїх старечих, штивних руках, щоби бачення і пориви молоді могли мати якийнебудь спасенний вплив на них. Революція зсередини, як і завжди в того рода ситуаціях, показалася тільки фікцією. Вона не дала практичних вислідів. Треба було здобутися на отверту боротьбу.

Се рішення Дегреля було дуже важним моментом в історії розвитку ментальности організації. „Рекс“ ніколи не йтиме вже на поєднавчі спроби та дипломатичні хитрощі у відношенні своїх противників.

Треба було їхати до Куртре на Зїзд Федеративних Католицьких Союзів і Гуртків, щоби зробити там революцію. Проти 1000 учасників Зїзду повів Дегрель 300 своїх юнаків-бойців.

Всі вони ввійшли на салью нарад дуже спокійно, заховувалися прилично, якщо не брати під увагу демонстраційного вигляду їх палиць і того, що де-хто з них, змучений подорожею, покріплявся тут на салі переложеною пайкою хліба. Чемно заховувався і самий Дегрель: коли він уперше попросив голосу і предсідник велів йому ждати на чергу, він не протестував і спокійно сів на місце. Але коли він вдруге попросив слова і предсідник, що вспів уже зорієнтуватися в настроях триста однодумців Дегреля, відмовив йому тим разом категоричного голосу. Дегрель заявив, що він самий

уділяє собі голосу і без надуми вистрибнув на естраду.

Для статочної, міщанської опінії Бельгії виступ Дегреля був величезним, нечуваним скандалом. Дегрель говорив з неімовірною пристрасстю слова правди. Продовж години обсипував він найміцнішими словами головачів католицької партії, що сиди тут-же біля нього при президіяльному столі, а в перших рядах на салі. Не „пардонував” нікому в буквальному значінні слова. І дивна річ: замість гуртом піднятися і обуритися, замість кулаком і силою викинути з салі нарад триста один некрошених юнаків, тричі більша армія льояльних членів партії, після кількох нерішучих спроб протесту, сиділа, мов приголомшена словами Дегреля. Приголомшення перейшло в напружену увагу і Дегрель закінчив свою промову серед макової тиші на салі.

Промова Дегреля була, мов градова хмара, від якої ломилося галуззя старезних католицьких догм. Закиди і обвинувачення на адресу головачів партії робили тим сильніше вражіння на слухачів, що вони не були голословні.

Промова Дегреля не удостоїлася репліки. Був се фронт, публичне зірвання, божевілля невідповідного молодика. За всяку ціну і як найшвидше треба увільнитися від того самозванчого трибуна і його триста партійників: предсідник проголосив розв'язання зборів. Була се формальна втеча тисячної армії статочних міщан-католиків перед одною людиною з її малим загоном.

На пополудневі наради не пустили вже рексістів. Змобілізована ціла поліція містечка пильно стерегла входу, не допускаючи туди нікого небажаного.

Але кости були вже кинені. Розголос про Де-

греля перекочувався лунко по цілій Бельгії. Продовж цілого тижня ціла бельгійська преса, від найбільших столичних щоденників почавши, а на дрібних провінціальних газетках скінчивши, розписувалася про подію. Богато часописів без виразних політичних напрямків не знали ще, за якою стороною заявитися і намагалися як найзручніше редагувати свої замітки. Недовго потім багато з них заявилося за Деґрелем.

Рівночасно дуже швидко зростав тираж рексівської преси. Протягом кількох тижнів побільшився він учетверо. Що важніше: всі суспільні верстви почали цікавитися рексівським рухом. Зірвання з католицькою партією несподівано показалося дуже добрим тактичним потягненням, перечеркнувши дотеперішню ультракатолицьку марку „Рексу“. Показалося, що католицькі початки „Рексу“ і льюальне відношення „Рексу“ до Католицької Партії було досі головною перешкодою для популяризації ідей Деґреля.

Зірвання з Католицькою Партією не означало принайменше зірвання з католицькими, чи радше християнськими засадами, що найшли свій вияв в ідеології „Рексу“. Ціла моральність рексівського руху була і лишилася натхнена духом християнських правд. Богато противників Деґреля не розуміло, що він бореться не проти католицької партії, але проти католиків, як партії. Швидко переконалися вони, що „Рекс“ бореться проти партій взагалі, проти політичного ладу опертого на партіях.

Осьяк образowo можнаби представити думку Деґреля про політичні партії: нагадують вони молодих дівчат, що зроджені з релігійних, чесних і добре вихованих родичів, під впливом життєвих

обставин опинилися на вулиці під владою і визиском сутенерів, які роблять з ними те, що хочуть. Благородно подумані в інтенціях своїх основників, бельгійські політичні партії стали безвільним знаряддям в руках своїх провідників, що получили політику з наживою. Так і назвав їх Дегрель: політико-фінансістами. Почавши від голосного виступу в Куртре, він ні на хвилину не перестає кампанії проти них, не дивлячись на те, до якої партії вони належать. Голосно і явно показує він їх пальцем перед цілим краєм і за порядком з невблаганістю суворого і непомильного судді, вчисляє їхні промахи, зловживання, злодійства, зради, коротко: демаскує їхню сутенерську наживу на партіях, що вважають їх своїми герольдами і покровителями.

VI ВИБОРИ

Цілу зиму 1935—1936 посвятив Дегрель на переслідування політико-фінансістів. Пересічно раз на тиждень падала одна з його жертв. Діялося се у всіх партіях: католицькій, соціалістичній та ліберальній. Богато їх подавало Дегреля до суду за образу чести, але майже всі процеси кінчилися уневинненням Дегреля. Навіть юридично неприхильні для Дегреля присуди були так зредаговані, що вони давали йому моральну сатисфакцію. Кожний такий процес зєднував Дегрелеві тисячі нових прихильників. Рексисти з мітлами на раменах сталися символами. Клич „Порядкуйте Авгієву стайню!” стався девізою. Під знаком „Чистоти” Рекс приступив до парляментарних виборів у травні 1936, що нормально малиби відбутися щойно в жовтні сього року. Уряд Ван Зелянда приспішив речинець

виборів, рахуючись з непідготованням рексівських кадрів і вслід за тим, евентуальним провалом „Рексу“.

„Рекс“ не дозволив лишити себе на леді. Дегрель запряг цілу організацію до немилосерної, майже надлюдської роботи. Протягом трьох тижнів зорганізовано в усіх околицях Бельгії кількасот віч, дуже часто бурливих, ба навіть кривавих, бо комуністи приходили їх розбивати. В тому часі Дегрель виголосив 120 промов, промовляючи нераз 10 до 14 разів на день. Появився перший рексівський щоденник, зпершу невеликий, чотири-сторінковий, незабаром з великим обємом і мільйоновим накладом.

24 травня виборча боротьба була покинчена. Успіх рексистів був несподіванкою для всіх, з винятком їх самих: 21 послів і 12 сенаторів.

Успіх у виборах до парляменту поширював можливости Рексу в його боротьбі проти парляменту.

По виборах активність Рексу швидко прецізується, набираючи одного напрямку: трипартійний уряд Ван Зелянда. До сього змусили Рекс політичні обставини і льогіка подій. Коли напр. через ціле літо 1936 Дегрель вів невсипущу вічеву кампанію проти комуністів, уряд виразно заявлявся за тими останніми, не ховаючи своєї ненависти до Рексу. Рексівці звернули свою зброю проти уряду, як проти щиту, за яким солідарно сховалися всі політичні партії Бельгії, не виключаючи і комуністів. Порубати, розбити той щит, се знищити старий світ і створити новий. Рекс явно заявляє, що бореться за новий суспільний та політичний устрій Бельгії.

Але щит показується сильніший, ніж схований за ним противник. У доповняючих виборах у брюсельській окрузі, на весну 1937 меч Дегреля за-

ломлюється на щиті Ван Зелянда. Брюсель дав Рексові кільканацять тисяч голосів менше, ніж попереднім разом. Бельгійські противники Рексу і цілий протинаціоналістичний світ, скрізь по всіх краях зрадів, що заки ще смаркачам рексістам повиростуть вуси, забудуться вони, як збиточні чортики.

Не пригнобила поразка — Дегреля, який ще попереднього року передвидів, що боротьба за владу коштуватиме Рекс десять літ часу і зусиль.

На початку розділу ми зясували моральну й ідеологічну генезу „Рексу”. За Амандом Жераде-ном подаємо духове й ідеологічне обличчя Рексу в його найновішому розвитковому етапі.

VII ЗА КРАЩИЙ ЛАД

Щоби подати дефініцію Рексу, треба наперед дати поняття сучасних політичних партій. Якщо б політика давно вже не покинула своєї правильної, природної дороги, ми могли б сказати, що партії є групами, в яких громадяни, що мають однакові поняття про громадське добро гуртуються на те, щоби спільно зреалізувати свій ідеал. І так ліберальна партія була би формацією громадян, які, переконані, що добро краю лежить в ліберальному правопорядку, намагалися б довести до тріумфу свій ідеал ладу.

Але в дійсности партії відбігають сьогодні далеко від того, чим вони повинні бути. Сьогодні се радше кляси, де громадяни з менше, або більше солідарними інтересами гуртуються, щоби боронити своїх особистих, чи то професійних цілей. Таким робом чоловік, який хоче посвятитися політиці, вибере партію, в якій він матиме максимум шанс збогатитися і вдоволити всі свої амбіції. Щож до

спільного народнього добра, то воно ніколи не є ціллю; воно є завжди тільки маскою.

Рекс є реакцією проти партій, отже і проти їхнього розуміння політики. Є се рух, в якому всі бельгійці доброї волі об'єдналися в спільному намаганні дати своїй країні національний, соціальний і моральний правопорядок, зрікшись всяких самолюбних первнів. Сей підйом є конечний з огляду на перверзію, яку партії ввели до політичних обичаїв. Рекс хоче отже щастя народу й вітчизни.

Спитайте котрогонебудь рексіста, чи Рекс є партією? Він відповість вам: ні. Але в практиці треба признати, що багато членів Рексу відноситься до сеї організації, зовсім, як до партії. Сього годі уникнути. Зате не знайдете в Рексі члена, який вступивби туди тільки з особистих причин, або задля особистого інтересу. В початках Рексу, в його ряди вступали часто люди, щоби дати вияв своєму обуренню на партії. Згодом провідники Рексу поставили собі завдання пояснити таким членам, що само обурення не вистарчає, щоби зробити з них рексістів. Ви є покривджені? Справедливість є одним з складових елементів у програмі Рексу, але не задовольняйтеся вибиранням з програми тільки того, що вас цікавить. Ви є купець? Боротьба проти великих крамниць є одною з точок у програмі Рексу, який хоче увільнити середні класи з ярма гіперкапіталізму, але не узалежнюйте вашої прилуки до Рексу тільки від сеї точки його програми.

Для члена Рексу є однаково дорога ціла його програма, зокрема його головна точка: щастя народу через солідарність клас, проти партій і проти всякого безладу, який він не бувби.

VIII ПОСВЯТА ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

На свій лад розуміє Рекс внутрішню дисципліну Провідники Рексу завжди підчеркують, що Дегрель не вимагає сліпого та фанатичного послуху. Дегрель — впевняють вони — хоче мудрого послуху інтелегентних людей, що пристали до якогось руху тому, що бачать в ньому спасення і що прийняли вождя тому, що він натхнув їх цілковитим довірям.

~~Таке розуміння дисципліни не перешкаджає, щоб вона була дуже сувора. Щоби знищити партії, протиставитися марксизмові, врятувати край, Рекс повинен діяти енергійно. Та енергійна акція вимагає дисципліни. Кожний непослух, або злегковаження обов'язку, чи то карності потягає за собою важкі кари.~~

Почуття дисципліни і карності має впливати з почуття посвяти для Рексу. Ніхто з членів Рексу не може домагатися від своєї організації хочби і найменшої відповідальності за все те, що вона від нього жадає. Почуття посвяти вимагає цілковитого підпорядкування своєї волі — волі організації. Домагатися такої посвяти від членів організації приходить Дегрелеві тим легше, що сам він є живим втіленням такої посвяти. Він не дбає про свій час, ані про свою енергію, ані про здоров'я, ризикуючи життям кожного дня. Провідне мотто рексівської дисципліни звучить: Ми мусимо побідити! Рексіт мусить бути переповнений духом перемоги! До своїх членів кличе Рекс: Ми мусимо побідити дуже швидко для добра наших домашніх вогнищ і нашого краю, бо в противному випадку лишимося позаду марксистів різної породи!

ІХ РЕКСІВСЬКА ЕТИКА

Леон Дегрель дбає пильно про те, щоби все, що діється всередині Рексу, було бігуново протилежно до цього, що в партіях. І так, у лоні партій ввійшли в традицію гризня і взаємне, ненависне суперництво. Се логічне, бо найчастіше звичайний зиск диктує членам партії їх поведінку. Цілком протилежно — в Рексі, де братерськість є начальним моральним наказом. Організація дуже уважно слідкує за тим, щоби не було між її членами ревнувань, інтриг, дипломатичних хитрощів.

На сторожі перед зараженням тією партійною недугою стоїть з пієтизмом плеканий рексістами своєрідний пластовий кодекс поведінки: рексісти повинні не тільки відноситися до себе з найглибшою любов'ю, але мають давати собі взаємні докази справжнього братерства: допомогти новому членові, віддати прислугу рексістам, які опинилися в тяжкому положенні, або грошовій потребі, відвідувати недужих рексістів, бути приямним на похоронах товаришів, пошукати відповідного заняття для безробітних і т. п. На вулиці рексісти обов'язані себе поздоровляти. Коротко, солідарність рексістів має бути вщеплена в кожний вияв їхнього життя. Не можна забувати, що Рекс єднає всі професії (з винятком таких, яких не можна назвати чесними) і всі вірування, оскільки вони є щирі та моральні. Ніяка різниця життєвих позицій, мов і поглядів не сміє бути причиною яких небудь непорозумінь між рексістами. В Рексі існує засада: забудьмо про те, що один, чи другий член нашої організації прийшов з такої чи іншої партії. Рексіст-вальон і рексіст-фляманд повинні взаємно виявляти собі найсердечнішу симпатію. Рекс є рухом згоди

не тільки на папері, але головню у житті, в кожній практичній ситуації, що її приносить день.

Хтось з читачів мігби поспішити з заввагою:

Отже Рекс є рухом згоди і поєднання. Алеж, чи таке братолюбіє не є живим запереченням основної засади націоналізму?

Ні! Поєднання в нутрі організації, щоб тим більш рішучою і непереєднаною була вона назовні у відношенні до її противників. Є се єднання не засад, але людей; єднання, не як ідея, цінна тільки своїм „гуманним“ змістом, але як виховний і тактичний засіб, без якого побіда рексізму булаб немислима в країні двох рас, двох релігій, культур, мов і двох яскравіше, ніж деінде, протилежних собі соціальних таборів: кляси робітничого пролетаріату та кляси богатіїв-капіталістів.

Х ПРОТИ ПАРТІЙ — НАЦІЯ

Звідсіль ідея тоталізму в програмі Рексу. Опираючись на одній частині населення або на одній суспільній клясі, Рекс згори перечеркнувби свої успіхи, ставлючи себе на рівні усіх бельгійських партій, з яких кожна опирається на гуртово, клясово, релігійно або расово одределеній частині бельгійської нації⁹⁾ і має на оці тільки добро даної частини національного організму, відмежовуючись від решти нації непроходимим муром партійного засліплення.

Отже не з обмеженої перспективи гурта, кляну, кляси, расового чи культурно-побутового відламу населення — творився Рекс. Генеза Рексу — се

⁹⁾ Чи існує бельгійська нація? На нашу думку — ні. Вживаємо тут того поняття тільки тому, що творить воно вихідну точку рексівської програми.

погляд, що всі станові й суспільні гурти бельгійського народу, всі його класи й обидві раси та культури, що творять її населення — все те живі і невідлучні частини цілого організму, якому на ім'я — бельгійська нація. Партії і партійні організації, се тільки позірно здорові, але в дійсності глибоко аномальні твори, що дбаючи тільки про частини живого організму нації, з яких вони черпають свої соки, у висліді заколочують функціональну рівновагу організму. Звідтіля вічна боротьба між капіталістами і робітниками: страйки, кроваві заворушення, катастрофи, нещастя, визиск консумента. Відтіля вічна боротьба між фламандською та вальонською частинами держави, взаємний бойкот, часто між службовиками одної і тої самої державної установи, виховування у ненависті й викривлювання душ дітей та молоді.

Дегрель бачив, що вилікувати Бельгію з партійних наростів і повернути їй гармонію здоров'я зможе тільки „тотальна” лікувальна система. Братися до діла не з вузької та засліпленої партійної перспективи, але з всебічним, цілonaціональним підходом до найменшого хочби прояву недуги.

~~Свою лікувальну систему назвали рексісти не навистю безладу, а свій рух рухом порядку. Як такий, рексівський рух органічно не терпить гіперкапіталізму та марксизму, два протилежні вияви безладу. Лад — се синонім добробуту. Той лад хоче Рекс реалізувати дорогою здобування більшості в країні, так, щоби та більшість могла запровадити лад.~~

Ось в чому засада поєднання внутрі рексівського табору. З одної сторони заходить туди робітник, учорашній комуніст, з другої несміливо йде наввільно йому землевласник капіталіст, представник т. зв. середнього стану. Треба, щоби вони знайшли

спільну мову і дружній стиск долоні. Треба змусити їх оглянутися за себе і власними очима побачити, що справжні вороги, се не вони оба, але ті, що стоять за їхніми плечима і цькують їх проти себе: марксівський агітатор і грубий капіталістичний спекулянт. Робітник і представник середнього стану обертаються лицем до своїх дотеперішніх протекторів, для яких немає вступу у зачароване рексівське коло. Се і є проста розв'язка дивного явища, що висока фінансієра і комуністична босячня зєдналися під покровом трипартійного уряду Ван Зелянда проти Рексу.

Визнавши гіперкапіталізм і комунізм своїми найбільшими ворогами, Рекс не таїть переконання, що боротьба з комунізмом є важча, ніж боротьба з гіперкапіталізмом. Розкриваючи майже щодня якийсь скандал у кругах високої фінансієри, Дергрьель досить швидко приборкав її безцеремонність. Навпаки комуністи, яким виразно сприяє в більшості соціялістичний уряд, показалися страшною загрозою, що тяжить над країною. І швидко Рекс грозить комуністам: — Знайте, що проти ваших злочинів будемо боротися всіми засобами, а проти вашої зброї, коли не сповнить свого обов'язку влада, ми вмітимемо протиставити всяку зброю, яку тільки зможемо роздобути.

Отже „легальна” боротьба тільки так довго, як довго існують реальні умовини для неї. Отже легальність засобів боротьби і лояльність до існуючих органів безпеки є тут тільки вибіжною обставин, справою тактики, яку кожної хвилини можна радикально змінити, якщо тільки сього вимагатиме осягнення цілі.

Суспільний, як і політичний безлад, є однаково ненависні. Не вистарчає, щоби спокій був на вулиці.

Всі слухні вимоги суспільних клас мусять бути задоволені. Ані робітничий, ані селянський, ані середний стани не можуть залишатися жертвами гіперкапіталізму або марксизму.

Реформа держави

„Реформувати” не завжди значить перебудувати з того самого матеріалу. Іноді се значить — творити щось зовсім нове.

Лев Дегрель

Плян реформ, що їх думає перевести в життя Рекс з моментом приходу до влади, є незвичайно широкий, основний та сягаючий до самих коренів суспільного ладу. Вважаємо, що добре буде подати хочби в загальних зарисах проєктовані Рексом суспільні, політичні й господарські реформи, заки ширше обговоримо у відповідних розділах усі ділянки діяльності Рексу.

Вихідною точкою кожної реформи є дійсність, що незадовольняє і створює в критичних сучасників вражіння, що необхідно змінити її на кращу. Яка є сучасна дійсність в Бельгії? Подаємо її характеристики за рексівською пресою.

І ПАНУВАННЯ КЛІКИ

Характеризують сучасне внутрішнє положення в Бельгії два табори. Один — малий, створений політично-фінансовою клікою, яка сильними пазурями держить політичні та економічні поводи, плюндрує край тільки для своєї користи та забезпечує собі передові і найкраще платні посади. Другий

табор, се звороховлені проти гіперкапіталістичної олігархії: робітничий, селянський та середній стани. Разом творять вони восьмимільйонну масу бельгійців, що трудяться, працюють, терплять, платять податки, удержують державу і є жертвами несправедливого правопорядку.

Робітнича кляса? Її ситуація є безсумніву краща, ніж була тому двадцять літ. Але скільки треба ще зусилля і боротьби з нуждою, скільки ще миршавих людських жител треба заступити ліпшими, скільки уліпшень зреалізувати! Більше, ніж яканебудь інша кляса, пролетаріят ненавидить суспільний устрій, в якому існують пліч об пліч надмір добра і нужда, вугляні запаси і погаслі домашні вогнища і який не вміє порадити собі з тими органічними суперечностями.

Селянська кляса? Її доля зовсім не є ліпша. Вона доведена до люті, і слушно. Ходить їй головню про ціну хліборобських продуктів, які тепер дають селянам тільки мінімальний зиск.

Щож до середніх кляс, то мимо всіх оптимістичних заяв, вони ні на хвилину не перестають бути живо невдоволені сучасним режимом. В дійсности уряд кпить собі з середніх кляс. У тому відношенні головна хиба уряду — се його толєрування руїнницького гіперкапіталізму, що вперто змагає до змонополізування під своєю диктатурою золота і визиску — всіх існуючих підприємств.

Цілий плян реформ, до яких змагає Рекс, побудований на корпоративних принципах. Ціла держава з усіми інституціями, урядами та цілим поділом влади, як також з усіми галузями суспільної й економічної структури, се величезна корпорація, якої всі колісця мають працювати в тісній і гармонійній сполуці між собою.

За Карліє, одним з „штабовців” Рексу, наводимо плян сеї велитенської машини — корпорації:

II НАРИС ІНТЕГРАЛЬНОГО КОРПОРАТИЗМУ

Корпорації

Не є важко устійнити приблизну листу діловодств, необхідних унутрі нації. Дуже легко можна їх поділити на дві групи: 1) Господарські, 2) Негосподарські.

До Господарських Корпорацій, себто до корпорацій, що мають звязок з продукцією та розподілом дібр, треба зачислити: 1) Рільництво, 2) Промисл, 3) Ремесло, 4) Торгівлю, 5) Кредит, 6) Транспортів підприємства, 7) Добра для загального вжитку.

До Негосподарських Корпорацій треба зарахувати всі інші, які можна назвати суспільними та культурними: 1) Віроісповідання, 2) Армія та поліція, 3) Судівництво, 4) Наука й мистецтво, 5) Освіта й виховання, 6) Суспільна гігієна.

Можна здивуватися, бачучи армію та судівництво склясифіковані, як корпорації, алеж треба бути льогічним. Корпорація, се організоване діловодство. Ясно, що діловодство армії та поліції полягає на втримуванні порядку вутрі держави. Ясно також, що судові урядники виконують судове діловодство.

Інтегральної корпоративної структури не зреалізовано ще ніде. Навіть в Німеччині та Італії існують тільки господарські союзи, тоді, коли решта є цілковито втілена в державу в характері її звичайних адміністраційних секторів.

III. ДЕРЖАВА ЯК КОРПОРАЦІЯ І ЯК НАДКОРПОРАЦІЯ

Держава має діло з функціями, яких не в силі виконати поодинокі громадяни. Нпр. армія та поліція. Яке поняття не малиби ми про державу, є поза усяким сумнівом, що є обов'язком збірноти, яка володіє над цілістю території — боронити ту територію і дбати на ній про пошану правопорядку.

З іншої сторони, окремішна організація функцій, вимагає їхньої координації. Неможливо, щоби ті функції автоматично гармонізували з собою, противно, вони раз у раз вдаряються об себе. Треба отже координативного та роз'ємного чинників, які приймають за своє одиноке правило — загальне добро. Загальне добро, се инакшими словами найширша спільнота, в якій живуть та організуються її функції, себто держава.

Звідтіля поняття держави черпає своє подвійне значіння.

У першому значінні держава виконує функцію порядку і поліційного ладу і є звичайною корпорацією. В своїй другій ролі держава є бережителем загального правопорядку і як така, є чимсь в роді надкорпорації.

На чому полягає завдання держави, як надкорпорації? Завдання координувати та розсуджувати.

Хто приказує та розсуджує? Як береться він до сього? Що буде предметом тієї функції?

1) Щоби була координація, треба, щоби речі, інтереси та домагання до скоордінування були під рукою.

2) Щоби заістнував арбітраж, треба, щоби заістнували конфлікти і щоби сторони були присутні при полагоджуванні спорів.

А — Корпоративний парламенти

Ті засадничі вимоги, потрібні для правильного виконання державою координативної та арбітражної функцій — можуть бути зреалізовані тільки завдяки Корпоративному Парламенту. Корпоративний Парламент репрезентує всі діловодства і творить закони.

Чи можна припускати, що координація станеся доконаним фактом, як тільки знайдуться напроти себе заінтересовані сторони, навіть з доброю волею поладнати свої спори й узгодити інтереси? Очевидно — ні!

До сього треба ще:

або, щоби загальне добро стисло гармонізувало з кожним з окремих, посварених між собою інтересів;

або, щоби поняття вищости загального добра було таке сильне, щоби сама згадка про загальне добро веліла вмовкнути всім окремим інтересам. Перша можливість є безнадійна, бо майже ніколи не трапляється, друга — важка, головне, коли мова про її тривкість.

Якщо взяти під увагу другу можливість, то треба, щоби хтось репрезентував се загальне добро.

В який спосіб ухвалюваноби рішення? Більшістю? Алеж більшість не мусить бути за загальним добром. Ніякі збори, які вони не булиб, не репрезентують і не можуть репрезентувати загальне добро. Те, що вони висловлюють, є волею одного покоління, покоління, яке дало учасникам зборів представницькі мандати тоді, коли загальне добро нації є побудоване на минувшині і займається сучасністю під кутом зору в прийдешнє. Лад, що його треба досягнути, не має бути теперішнім ладом, але тривким ладом.

І хто з учасників зборів мігби відділитися і піднятися понад репрезентовані собою інтереси, щоби виробити в собі живе розуміння не тільки для сучасного, але і для всетреваючого ладу, що є підставою цивілізації та дійсного поступу?

Отже правильне діяння Корпоративного Парламенту вимагає двох нових ролей:

- 1) Узгоднювання, координації,
- 2) Вищий арбітраж (якщо не вдалися спроби замирення).

Кому приділити ті дві ролі?

Б — Уряд

Таксамо, як у сучасних політичних устроях, уряд буде виконною владою і тільки виконною владою.

Внутрі уряду определено виразну функцію: внутрішню і зовнішню безпеку, себто армію та поліцію. Ту функцію (діловодство) репрезентує в лоні уряду одно з двох міністерств.

Але се є зовсім окрема функція (діловодство). Уряд має цілковиту правну рівність з іншими функціями (діловодствами), названими Корпораціями (ніхто не може бути рівночасно суддею та стороною).

Ясно отже, що уряд не може бути арбітром. Йому припадає тільки роля координатора та мирителя. Всежтаки потреба, щоби моральний і легальний авторитет уряду був такий, щоби він міг викликувати відповідну пресію та досягати замирення без відклику до арбітражу.

Бачений з сеї точки погляду уряд складається: 1) з голови уряду, 2) міністрів, або державних секретарів.

В — Голова держави

Таким робом доходимо до голови держави

в стислому значінні слова, найвищого арбітра нації, в якому живуть і реалізуються рішачі умовини ладу і життя в державі: Тяглість, Єдність, Авторитет.

Цілковита незалежність, цілковита байдужність до всього, що не є цілою нацією.

Щоби запевнити державі сталий уряд і сталого голову уряду, треба бодай, щоби голова держави, який їх іменує, тревав таксамо довго, як вони.

Крім сього треба, щоби він дбав продовж років — і щоби передусім він знав, що його діло буде продовжуване — не тільки про добро сучасної йому генерації, але про добро всіх поколінь.

Інакшими словами, на думку Дегреля, корпоратизм вимагає дідичної монархії.

IV РЕКСІЗМ, ЯК МОРАЛЬНИЙ РУХ

Справжній корпоратизм вимагає природнього ладу й пошани для загального добра від самих же корпорацій.

Коли корпорації самі від себе і між собою шанують загальне добро, держава не потребує інтервеніювати. Отже тоді і тільки тоді може бути справжнє корпоративне діяння і справжня корпорація. Щоби зреалізувати сей ідеал, треба перевести докладну класифікацію функцій, щоби уникнути внутрішніх зударів.

Та се не вистарчає. Треба ще:

або цілковитої гармонії між професійними інтересами і загальним добром, що є утопією; або щоби сумління кожного з представників професійних тіл постійно і всевладно наказувало йому посвячувати для загального добра інтереси і вимоги, питомі професіям, що їх вони репрезентують.

Таким робом чистий корпоратизм є узалежнений від існування суспільної або національної моральності, вищої від усяких інстинктів і партикулярних інтересів.

Можна отже твердити, що ідеальний корпоратизм є утопічним, але зрозумілим поняттям і що десь, дуже і дуже далеко, біля остаточної мети людського призначення він узмістовлюється в ладі, до якого світ поволі простує шляхом цивілізації і важких спроб, яким на ім'я: війна і революція.

Чи неможливо заступити ту моральність чимсь іншим, якимсь инакшим чинником?

Часом так і тільки на якийсь протяг часу. Містика, ідеальне напруження душі, що його вдається часом людині перелити в цілу націю, можуть довершити чуда й упокорити партикулярне добро перед ідеєю, перед ідеалом.

Але таке ідеальне напруження, така містика 1) ніколи не узагальнюється, 2) живе головню в революційних і пореволюційних епохах. Коли приходить відпочинок з менше-більше устійненим ладом, приходить рівночасно відпруження. Наглядно вчить про те історія.

Що діється в такому випадку?

Сильна рука і тотальний авторитет були konieczні, щоби довести до успіху революцію і побудувати новий лад. Коли „нормальна” доба минає, треба далі утривалювати се ідеальне напруження, треба, щоби воно далі безпереривно проникало в душі, аж доки воно не станеться справжньою мораллю.

Завдання не легке. Коли взяти під увагу століття праці і змагань християнства та християнської моралі і для паралелі — вік сучасної моральності, не можна не прийти до висновку, що треба буде

тут виконувати діло терпеливо, довго і розважно. Ідеальне напруження не може статися мораллю протягом життя людини, або одного покоління.

Коли минула природня доба ідеального напруження, доба революції — перебудови, є конечні постійна дбайливість, увага і безупинна інтервенція, щоби тріумфували лад і загальне добро. Встрявання держави до арбітражу стається тоді з природи речі щораз конечніше і частіше.

Осьтак узасаднює Рекс неминучість державного тоталізму.

Зокрема узасаднює Рекс потребу й доцільність диктатури:

Корпорація означає дисципліну і внутрішній лад. Інтервенція диктатора є доказом не на те, що в корпорації є притаєна диктатура, але, що там, де позірно існує корпорація, в дійсності корпорації нема...

У ЗМАГАННЯ ДО РЕВОЛЮЦІЇ

Бути провідником, значить бути творцем і оживителем суспільного ідеалу. Щоби провадити людей, треба їх підійняти, натхнути, себто дати масі душу, яка зрозумілаби ідеал, вказуваний шефом. Провідник мас повинен виховати сей ідеал, створити його для мас і показати їм, що сей ідеал є живучий, що він має душу. Ось чому самий провідник має велику, шляхотну душу, щоби провадити до доброго кінця діло свого натхнення і своєї посвяти.

Пірвані такою людиною, маси будуть слухати. Сучасне життя наказує вертати до спільного життя, до впорядкованого життя. Люди навчаються провадити їхнє життя, підпорядковуючи його радше могутній волі шефа, ніж вітрам своїх забаганок.

Се упорядковане життя матиме також оживчий вплив і на приватне життя. Робітник випростується, пересадний машинізм мусить зникнути. Сьогодні цілий світ терпить від надпродукції, що буде завтра? Пересадна роля машини мусить скінчитися. Робітник, ведений як слід, відзискає своє властиве місце. Він виконуватиме свою працю з енергією, відвагою, інтелігенцією. Маса не є інертною гущою, яку тільки інстинкт штовхає за її провідником. Вона є інтелігенцією і серцем, серцем передусім, щоби захоплюватися, реагувати проти байдужности, серцем, щоби любити свого провідника і його рух, інтелігенцією, щоби активно йому помагати і таким робом творити успіх людської збірности.

Егоїзм мусить вмерти. Його прапори: вигода, забезпеченість і розум падають перед прапорами відречень та посвяти. Нема вже індивідуалізму. Є тільки одна індивідуальність: індивідуальність вождя, який провадить свій гурт до певного і реального майбутнього, через життя упорядковане фізично та морально.

VI РОЛЯ ЕЛІТ

З поняттям вождя-діктатора тісно вяжеться поняття провідних еліт. У великому ділі відновлення, що його підійнявся „Рекс“, Леон Дегрель присудив першорядну активну ролю елітам, надаючи сьому поняттю окремого, непересічного значіння. Бо те, що загально зветься елітою, дуже часто не заслуговує на сю назву. Ті, яким вдалося надбати трохи гроша і надати собі поліру непевної культури, залюбки претендують до першого місця в еліті. Таке поняття еліти є цілком фальшиве, неприродне,

Перш усього треба зрозуміти якслід, що є не тільки одна еліта. Їх є більше. В кожній ділянці людського діяння треба еліти. Передовсім треба відбудувати професійні еліти. Важно викресати робітничі і міщанські еліти та надати їм самочинного розвитку. Будуть се еліти, основані вже не на грошах, але на праці. Будуть вони рівнозначні з признанням за суспільні заслуги одиниці, або гуртові одиниці. Треба також створити родинні і культурницькі одиниці.

Треба, щоби в самому лоні „Рексу” творилися еліти нової суспільности. Творитимуть еліти всі ті, що своїм натхненням, або діянням найкраще зрозуміють революційну снагу „Рексу”, його волю обнови, його могутній дінамізм. Будуть се еліти молоді, сповнені братерським духом, перейняті різким вольовим змаганням до суспільної солідарности.

Існування таких еліт є доконечною умовиною і найтривкішою запорукою успіхів „Рексу” тому, що рексізм є рухом, якого аспірацій не задовольнять виборці і кілька фотелів у парляменті. „Рекс” стремить до моральної та духової революції і се є найглибша, найчастіше несвідома причина, якою треба пояснювати собі ентузіастичне прийняття його масами.

Революція, переворот, се речі, які маси можуть зле зрозуміти. Отже ще одна причина, яка узаasadнює конечність існування еліт. Мов бючки в людському організмі, мають вони розпроваджувати живушу й незіпсуту кров з серця організації на всі сторони, у всі органічні частини нації. Еліти мають забезпечувати постійний і правильний контакт мозкового й душевного центра з усіми, ближчими і дальшими клітинами. Еліти є еманациєю вожда — душі руху, і мають вірно передавати його

найтайніші накази масам. Вони є наче мітичними полководцями, які ведуть масу правильним шляхом до вимріяної цілі і які вестимуть націю та триматимуть її в кадрах дисципліни.

Одно з перших завдань еліт, се вщіпити в маси переконання, що революція не мусить бути лише руйнуванням:

„Ошуковують нарід ті, що запевнюють його, нібито зруйнується все, а будувати зачнеться від початку і після кращого пляну.

„Булоб се ошукуванням народу перш усього тому, що ніколи не можна зруйнувати всього...

„Булоб се ошукуванням народу також тому, що не потрібно всього руйнувати і що в політиці є злочином робити непотрібні діла.

„Революція повинна починати зпершу від чистки, потім завести порядок і вкінці побільшувати, розбудовувати.

„В суспільності, яку вона хоче обновити, революція може знищити тільки галапасницькі або зужиті надбудови, але ніколи — основи, фундамент.

„Бо фундамент спочиває не тільки на мало симпатичній теперішності, але в куди більшій мірі на довгому дідичному та історичному минулому, з яким надаремно ми хотілиби зривати". (Жан Дені, посол із „Рексу": „Рексівські за-с а д и").

VII СУСПІЛЬНА ФІЛЬСОФІЯ „РЕКСУ"

Революція, до якої прямує „Рекс", се передовсім революція моральна: вона має перемінити душу нації. Треба безупинно впливати на душу нації та плекати в ній чесноти. Треба розбуджувати і плекати в народі почуття величі, зусилля і краси, почуття людської гідности, пошану

жінки та матері, замилювання до солідної, добре виконаної праці, респект до еліт, гієрархію і лад в справедливості, піклування загальним добром. Є се вартости радше християнські, здорові та реальні. В Совітській Росії людина губиться в юрбі; „Рексові“-ж розходиться про те, щоби серед народньої спільноти людина могла цілковито і свобідно розвинути свою істоту у якнайбагороднішому розумінні слова.

„При помочі доктрин і абстракцій ми шукаємо в людських душах їхні найістотніші і найздоровіші вартости“ — пише цитований вже нами Жозе Стрель. — „Ми хочемо створити суспільність на міру реальної людини, розвиваючи те, що є в неї найздоровіше і найкраще“.

„Ми не віримо в рівність людей;“ — продовжує Жозе Стрель — „але віримо в заслугу. Ми не віримо в природжену добрість людини, але віримо в можливість підійняти людину і найскромнішому життю придати вищої вартости. Ми не віримо в універсальну добродичність держави, але ми хочемо, щоби держава помагала громадянам, замість їм дошкулювати. Ми не віримо в те, що треба зліквідувати власність, навпаки, вважаємо, що її треба відбудувати, відбираючи їй сучасну анонімність і роблячи її особистою.“

„Ми віримо в те, що суспільність повинна чинно сприяти щастю кожного, але не настільки, щоби брати на себе обов'язок запевнювати йому те щастя.“

„Золота пересічність“ поганить обрії нашого життя!“ — кличе „Рекс“. — „Нам треба життя великого і сильного!“

„Нам зовсім не залежить на використуванні життя. Ми знаємо тільки розривки, які є пробою для нашої енергії. Нам треба поривних радостей,

які не булиби застережені тільки для нас. Дріжати-мемо з задоволення і радощів, коли відчуватимемо, що біля нашого серця тремтить серце нації.

„Колиб життя існувало тільки на те, щоби бенкетувати, добувати майно, проходжуватися і гуляти, мати успіхи в жінок, вигравати на перегонах — тоді требаби без вагань урвати голову такому життю.

„Ми затикаємо собі вуха перед тими, що приходять захвалювати нам розкоші „золотої пересічності“. Не пересічність, а краса у величі, сила в ентузіязмі, ось наші справжні багатства, що творять глузд життя. Нема меж для величі, для гідності, для лицарськості. Щасливий нарід, се нарід, який об'єднується в збірному вибусі своїх найрізкіших почувань.

„Золота пересічність“!... Щож значить вона для нас, що пізнали вже п'янкі зворушення на великих зборах нації, яка шукає свого могутнього призначення?

„Для нас існує тільки одно добро: Бельгія, тільки одно джерело натхнення: бельгійський нарід. Се варта більше, ніж маленька хатка, мале спокійне життя, маленьке щастя, маленька „золота пересічність“.

Ось так звучалаби, переложена на зрозумілі слова — таємнича мова „Рексу“.

З таких моральних засад впливає пієтизм, своєрідний культ „Рексу“ для армії. В противенстві до всіх бельгійських партій, які завжди вважали існування й утримування армії конечною, хоч кошовною безпекою перед ворогом, а службу в армії конечною, хоч прикрою повинністю, чимсь в роді обов'язкової панщини, „Рекс“ вважає армію найкращою школою характерів, душевної величі і національної гідності.

VIII РОДИНА

„Рекс” проголосив свою відданість для тої першої та засадничої суспільної комірки, якою є родина. Держава стає великою в міру того, як в ній шанована та охоронювана родина. Відомо, що нпр. всі анархістичні рухи починають від руйнування родини. Під тим оглядом невеселу ситуацію стрінув у Бельгії „Рекс”. Батько родини є трактований нарівні з двацятьоднолітнім юнаком. Родини з численними дітьми не користають з спеціальної опіки влади, як по деяких інших державах. Не робиться ніяких заходів, щоби боротися проти вимирання, яке, мов рак точить деякі округи. Найменшої офіційної пропаганди в тому напрямі, найменшої помочі для відповідних установ, створених приватним почином. Майже не протиділяється злочинній практиці „фабриканток янголів”; з другої знову сторони влада не проявляє ніякої охоти до організування підпомог для матерей робітничих родин, перетяжених працею.

Родина — проповідує „Рекс” — є для нас тим, чим зіниця для ока. Обіцяє собі, що дійшовши колись до влади й установлюючи власне законодавство, він жорстоко каратиме кожний замах на установу родини.

IX СВОБОДА СУМЛІННЯ

„Сумління” — наводимо слова Дегреля — „се щось святе. Можна туди ввійти тільки з найбільшою пошаною і навшпиньках.”

Велика більшість населення Бельгії, се вірні, що практикують свою віру. Більшість з них, католики. „Рекс” хоче зберегти всі дотеперішні права церкви, яка — він визнає се отверто — є добром

для народу. Доказ, що дійсно так є, знаходить „Рекс” в протирелігійній ненависті марксистів. Щасливі ті, яким релігія приносить щастя і надію — така є думка „Рексу” про позитивність Церкви.

Але є також у Бельгії великий відсоток невірних. „Рекс” не може допустити до того, щоби вони під якимнебудь оглядом творили громадянську категорію нищої вартости. В тій ділянці — найгірша річ, се примус, який зрештою завжди хибляє ціль. „Рекс” хоче, щоби в ньому віруючі і невіруючі жили з собою по братерськи. „Рекс” вважає, що відношення людини до Бога і до істини світу повинно бути за скобками всякої політичної акції.

І під тим оглядом „Рекс” різниться від партій, що в Бельгії є або конфесійні, або протиклерикальні.

Такі засади, на яких опирається програма „Рексу”. Завдання кожного рексіста впоїти собі їх.

За суспільну, господарську і політичну єдність

Тотальний лібералізм є немислимий і ніколи він не існував. Він давби владу бандитам, а майно гангстерам.

„Рекс”

І ЯК ЗРОДИЛАСЯ БОРОТЬБА КЛАСІ

У підході до соціальної проблеми, „Рекс” інспірується засадами християнської соціології.

Християнська соціологія вважає існування пролетаріату, як класи — аномалією, спричиненою злим господарсько-суспільним устроєм т. зв. капіталістичних держав.

Пролетаріят є тяглою і дідичною суспільною верствою поміж іншими соціяльними станами. Та чи мусить та суспільна верства жити на ворожій стопі з іншими соціяльними станами? Чи існуючи, як суспільна верства, пролетаріят має право вважати себе клясою з специфічними партійними інтересами та наставленою ворожо до інших відламів суспільности?

Б о р о т ь б а к л я с н е є к о н е ч н і с т ю.

Зовсім певно — ні! Пролетаріят може творити суспільний стан і дуже добре жити собі в мирі й гарзді з цілою нацією. Так було напр. з ремісничим станом у найкращих часах середніх віків. Такий „мирний” пролетаріят мігби знаменито зберігати свою свобідну волю і суспільну гідність та змагати з успіхом до поступенного поліпшування своєї долі. Можливо се тоді, коли ввести пролетарський стан в кадри цілої суспільної збірноти.

Досі сього не переведено. Буржуазія ніколи не переймалася вагою сеї проблеми, а ще менше журилася розв'язанням її при помочі відповідних засобів; з другоїж сторони велика частина пролетаріату рішуче відпекувалася ідеї втілення у буржуазну суспільність.

Булоб помилкою думати, що існування робітничого руху вистарчає само собою, щоби оправдати поділ суспільности на ворожі кляси. Деякі форми робітничого руху не мають клясового характеру, нпр. продукційно-кооперативний і споживчо-кооперативний рух діє в рямцях існуючого економічного ладу. А всеж таки навіть до тих неутральних відгалужень робітничого руху сягає ворожість і революційність пролетаріату, хоч і не мають вони тут тої гострої форми, що в інших ділянках робітничого руху.

Що се були за причини, які штовхнули пролетаріят у соціяльний рух і спонукали його визнати себе суспільною клясою з окремими інтересами і власною програмою?

Були се: 1) Панування засади зиску (цілий капіталістичний і економічний апарат є наладнаний після вимог того начального правила); 2) Комерціалізація праці.

(Підприємці відносяться до людської праці, як до товару. Соціяльна сторінка продукції затрачує через те всякий особистий характер і взаємини між тими, що беруть участь в продукції, є оперті виключно на грошах.)

Непевність робітника — се перший наслідок комерціалізації праці. Найрізнородніші, незалежні від робітника причини можуть позбавити його праці, отже і засобів до нормального життя: недуги, нещасливі випадки, вік, пол, брак здібностей, брак запотребування на робочі руки, неправильне діяння економічних процесів, криза і т. п. Істнування робітника, еґзистенція цілої величезної робітничої маси стає випадкове, непевне, залежне від „торгу“. Таке було джерело суспільних катастроф, що повторялися протягом цілого дев'ятого століття, а головно на початку сього віку і які не переводяться й тепер.

Визиск робітника, переконання, а хочби навіть найменше підозріння робітника, що підприємець визискує його, ось друга причина незадоволення пролетаріату. Тому інтерес пролетарської кляси є означений, як противний інтерес капіталістичної кляси; є се вихідна точка пролетарської ідеології, що спішиться зайняти ворожу поставу до того, що вона вважає тайною могутности капіталістичного визиску: до приватної власности засобів продукції.

В цих умовах — моральна воля працювати, радість праці уступають місця економічному примусові і промисловій дисципліні. Замість колишнього взаємного зобов'язання і обопільної відповідальності — просте вирівнювання рахунку; всяке зобов'язання і всяка відповідальність зникають перед питанням гроша.

Третій наслідок комерціалізації праці, се соціальне обезцінення працюючих клас. Всі промислові чинності, з якими є зв'язана моральна і духовна відповідальність, є справою обмеженої та відокремленої частини суспільності. Обезцінення престижу робітника є також впливом факту, що суспільний авторитет є пропорційний до успіху в зиску, бож мотором економічного життя є бажання зиску.

Вийшовши з таких заłoженнь, „Рекс” нещадно критикує бельгійську буржуазію, закидаючи їй перш усього, що вона не здає собі справи з поваги години. Гроші, що їх батьки вміли нагромадити для них, дозволяють їм бути задоволеними з теперішності і забезпеченими на майбутнє. Від перших їх кроків у житті, вони зазнають тепла привітного домашнього вогнища, замолоду набувають вони виховання і вибагливу культуру, в мужеському віці можуть заложити родину; дозрілий вік становить їх на чолі промислових підприємств, великих заведень або добре платних вільних професій.

На жаль, водночас з розвитком їх інтелектуальних здібностей і їх індивідуальностей, завжди просотується в їх виховання один блуд: соціальний егоїзм, який поступово вбиває у них те, що повинно бути двигуном цілої людської активності, забиває духа солідарності й братерства.

Вони не думають про те, що біля них є ще інші люди, яким призначення дає тільки крапли-

нами те, що вони мають доволі. Правда, не можна забувати про милосердя упривілейованих, алеж те милосердя є звичайно тільки великодушністю, уділюванням грошових підмог, тоді, коли справжнє милосердя є обов'язком суспільної справедливості і полягає не так на дарунках і грошових підмогах, як на правдивій любові других і на готовості ділити з ними їх журби, матеріяльні, моральні.

Таким робом без кінця поглиблюється провалля між суспільними клясами і родяться в серцях тих, що терплять, заздрість, ненависть, бажання помсти.

II ВИНА СУСПІЛЬНОГО УСТРОЮ

Суспільний устрій робить все, що треба для розділення кляс. Індівідуалістичні теорії дають у висліді поневолення людини капіталом: людина існує для капіталу тоді, коли капітал повинен існувати для людини.

Економічний лібералізм зробив робітника безборонним перед силою гроша. Фізичний робітник стався машиною. Для таємничих фінансових потуг, що заряджують фабриками, він не є нічим більше, як тільки карткою, числом і коли його діяграма виказує спадок виробничої сили, його відкидається геть з заввагою: „не до вжитку”.

А всеж таки є се людина, яка живе, яка думає, яка має свої матеріяльні і душевні запотребування, яка стремить, як і всі інші люди до власного домашнього вогнища, дітей, трохи щастя.

„Чи застановляється коли капіталіст над положенням гірника, який сходить на 600 метрів під землю, щоби ламати вугілля і за вісім годин напруженої праці заробляє 30 і 32 франки? Місячно дає

се трохи більше, ніж 900 франків і з сього він має жити, платити чинш, виховувати діти.

„Вісімсот франків місячно!

„Робітничою родиною влада не цікавиться, хоч і признає їй 8 франків місячної підмоги для одної дитини.

„Жінка робітника мусить також шукати праці на фабриці, щоби можна з трудом „зв'язати оба кінці“. Крім сего, що такий факт зовсім не сприяє моральности родини, він ще її розкладає.

„А коли настає безробіття і голодова платня унеможлиблює робітникові плачення правильних синдикальних складок, тоді одержує він (нпр. в деяких громадах лієжської околиці) два франки і вісімдесят сантімів денно від особи на удержання: заледви стільки, щоби купити хліба“. („Р е к с" 1 II 1937).

Чи можна отже дивуватися, що ті, які вважаються жертвами суспільних нерівностей, відчують охоту все зломити і знищити суспільний устрій, який їх вбиває, і що страйки та заворушення вважають вони засобом до визволення?

Суспільний устрій розділив суспільні класи і створив боротьбу клас.

Традиційні партії, так звані помірковані партії ніколи не пробували реагувати проти такого стану. Їх провідники йшли завжди за течією, яка веде у пропасть і ніколи не здобулися на найменшу спробу спасти країну. Вони втратили всякий контакт з народом, якого вони ошукали виборчими обіцянками і лишили його на поталу червоним агітаторам.

III ЗА СОЦІАЛЬНУ СОЛІДАРНІСТЬ

Проти суспільного розпорошення, проти політики визиску одиниць, клік, груп і клас, „Рекс” видвигнув клич соціальної солідарності.

Завданням суспільної політики є знайти і зреалізувати громадське добро. Хто каже: громадське добро, каже: співпраця, кооперація всіх елементів суспільності в пошукуванні того добра. Людська суспільність є великим тілом, зложеним з соціальних органів. Сі органи не мають тої самої функції, але всі вони є потрібні, зовсім, як у людському тілі. Людина не може твердити, що вона завдячує своє життя і свій рух якомусь відокремленому органу. Деякі органи мають велике значіння, інші грають менше помітну роль. Не можна однак з того приводу подивляти один орган більше, ніж другий. Кожний з органів має свою питому функцію, своє точно означене завдання. Завеликий розвиток одного з них шкодивби другим. Недорозвій одного з них пошкодивби гармонії цілості і захитавби загальну рівновагу організму.

Таксамо діється в суспільності. Деякі органи суспільності мають богато важні функції. Не можна однак ставити їх понад інші органи. Зріжничкування функцій не може бути джерелом ніякої вищості. В людському організмі діяння серця не заслуговує на більшу пошану, ніж діяння шлунка, легенів, чи нирок. Всі ті функції є позиточні та потрібні для людського тіла, для його рівноваги, для його життя.

Суспільності треба отже гармонійного діяння всіх органів. Треба, щоби всі жили і розвивалися, підпорядковуючи свою акцію життю суспільного тіла.

IV ДУХ СПІВПРАЦІ. КОРПОРАТИЗМ

Солідарність, співпраця — ось здорові, живі засади, на яких треба будувати кожне підприємство, кожне діяння.

Економічна, суспільна і політична програма Рексу опирається на раціональній організації співпраці. Та організація співпраці, се инакшими словами — корпоративний устрій.

Ми вже навели досить обширно рексівський плян корпоративного устрою. Тут зреасумуємо тільки його засадничі тези:

Справедливий розподіл овочів праці, оснований на спільноті інтересів. Такий розподіл є конечний з огляду на самий економічний лад і з огляду на потребу приборкання соціальних конфліктів.

Для кожного — його природна функція. При національній спільноті існують ще професійна і родинна спільнота. Льогіка вимагає, щоби держава полишила їм завдання, що їх вони можуть виконати з природи свого покликання.

Свою корпоративну програму „Рекс” думає впровадити в життя не відразу, як створену на папері готову систему, але поволі, з життям. Наразі „Рекс” пропагує, всіми доступними собі засобами, засадничу умовину корпоративного устрою, — духа співпраці, тим більше, що для формального переведення програми в життя, требаб мати керму правління в руках.

Але і практично „Рекс” пропагує корпоративну систему. Від підприємців, промисловців і т. п. вимагає „Рекс”, щоби в своїх варстатах вони чинно приновлювали рексівську засаду соціальної солідарности та корпоратизму. Обовязком таких підприємців — членів „Рексу” — є дбати у своїх робітнях і фабриках про соціальну справедливість,

шанувати права працюючих, творити нові засоби порозуміння і згоди між різними органами підприємства і систематично наближувати до себе людей різних функцій.

Принципи корпоратизму здійснює „Рекс” також і в рамках власної організації. І так творить „Рекс” професійні корпоративні союзи, в яких працедавці і працюючі поодиноких професій, ті останні без огляду на „рангу” своєї служби, обговорюють спільно всі питання і проблеми, звязані з їхньою професією і шукають нових засобів порозуміння і співпраці.

„Рекс” створив також власні сіндикати, які залежно від свого характеру об'єднують робітників, селян і вільні професії. Найбільше уваги присвячує „Рекс” робітничим сіндикатам, змушений до цього не суспільними, але політичними конечностями: робітників, що симпатизують з „Рексом”, чекають швидше, чи пізніше переслідування з боку їх соціалістичних, ліберальних, чи католицьких сіндикатів. Дуже часто такі робітники опинюються поза скобками сіндикатів, без помочі, безрадні. Треба отже, щоб прийшли їм з поміччю власні сіндикати, дарма, що сіндикальний рух, се одна з форм боротьби клас і вислід капіталістичного ладу. Сіндикати, так, як розуміє їх „Рекс”, не є ціллю ані формою корпоративного ладу, але зброєю, засобом до боротьби за сей лад.

У ЗА СВОБІДНИЙ РОЗВИТОК ІНДІВІДУАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Рівнобіжно з своєю соціально-організаційною акцією, „Рекс” веде завзяту боротьбу проти всіх форм капіталістичного устрою, які унагляднюють несправедливість того устрою, не дають розгорну-

тися середньому станові і вможливлують зосереджування грошових багатств і політичних впливів у руках добре зорганізованої наживної кліки, якою є т. зв. висока фінансієра.

М. ин. соціяльна програма „Рексу” передбачує ліквідацію великих акційних спілок, трестів і картелів. На кожному кроці, в пресі, на вічах, в парламенті, „Рекс” веде завзяту боротьбу з тими, як він зве їх, наями з капіталістичних джунглів, що окупилися довкола шиї мільйонів мало- і середньо-заможних бельгійців.

Вистане перелистувати тільки рексівську пресу, щоби зазнайомитися з сотками конкретних випадків, які унагляднюють слушність такої боротьби.

„Конечна реформа акційних спілок!”, „Як тю-туневі трести нищать незалежних фабрикантів!”, „Як держава розділює кредити: для збанкротованого банку є трийцять мільйонів франків кредиту; для малого здорового підприємства нема 400.000!”, „Банки і шантаж”! — все те дрібна частина з наголовків з велитенського доказового матеріалу, який цифрами, датами, фактами, прізвищами і деталями досадно навітлює несправедливість і ненормальність гіперкапіталістичного устрою.

Низка скандальних банкрутств, м. ин. католицького „Буренбунд”-у („Союз селян”) і соціалістичного „Банку Праці”, потвердила правильність змагань „Рексу”, викликаючи серед бельгійського загалу подібну моральну реакцію, як ставіскіяда у Франції.

Джерело цілого лиха — твердить „Рекс” — те, що політичні головачі і партійні провідники використовують свої впливові становища для особистих фінансових спекуляцій або взагалі до корисного для себе встрявання у фінансову господарку держави. Звичайно такі політики-фінансісти посвя-

чують політику для гроша і добро нації стається для них тільки параваном, за яким вони свobodно віддаються культові Мамони.

Після голосних скандалів, відкритих „Рексом” і на його настирливе домагання бельгійський парламент вибрав комісію для переведення слідства в справі політично-фінансових скандалів. Комісія устійнила м. ин. цілу низку випадків, в яких політично-фінансова верхівка терпеливо піддавалася шантажам, щоби тільки охоронити себе від компромітації перед громадянством.

Очевидно, „Рекс” здає собі справу, що такими засобами не можна буде побороти недуги, якої корінь застромлений не так в людях, які хвилюво дійшли до влади і впливів, як в саомуж устроєві, який є вимріяним ґрунтом для політично-фінансової кар'єри.

VI БОРотьБА З ПАРтіЯМИ

Головну вину за соціяльні дивогляди треба приписати партійництву, системи правління, опертій на партійнім зріжничкованні народу.

Тільки суспільному устроєві, опертому на партійній структурі, треба завдячувати роздзвін між світом праці і цілою нацією. Політичним партіям закидає „Рекс” їх боязливість, їх облуду і їх незнання суспільної проблематики.

Вже другий рік бельгійський уряд, під головуванням католика Ван Зелянда, опирається на союзі трьох традиційних бельгійських партій: католицької, ліберальної та соціялістичної. До часу злуки в спільному уряді всі ті партії взаємно себе поборювали, при чому ліберали грали від часу до часу ролю язичка при вазі, еднаючись з соціялістами, або католиками, залежно від конюнктури. Створення

триєдиного уряду було для „Рексу” дуже цінним психольогічним моментом, що його він негайно використав для своєї пропаганди. Така злука трьох партій, що підчиняються урядові, вимагає від кожної з них зради своєї доктрини, зречення свого ідеалу. Таке легковаження засад не могло викликати доброго вражіння серед партійного загалу і скрізь почали накопирати невдоволення і недовіра до проводирів, скріплене політичними промахами й економічною незарадністю уряду. Зручно використали ту атмосферу сумнівів і обурення рексисти, зєднуючи для своїх рядів переважно молодь згаданих партій.

Назвавшись „урядом народньої єдности”, повів уряд політику, яка ставила поза межами закону все те, що не належало до „трьох великих традиційних партій”. Проти всіх тих, які не піддаються авторитетові трьох партій, позвалені всі беззаконні репресії: уневажнення свободи маніфестацій, уневажнення судівництва, зарезервованого для пресових промахів (суди присяглих) і т. п.

„Рекс” не вірив ні на хвилину в ідейність і щирість кличів, що під їх прапором творився „уряд народньої згоди”. Не благородна ідея „громадянського миру”, „гоєння ран з міжпартійних ушибиць”, ставлення добра держави вище партійного добра і т. п., лише бажання наживи і влади було справжньою пружиною порозуміння. Рівновага сил між трьома згаданими партіями була того роду, що й мови не було про те, щоби яканебудь з них утрималася при владі без завзятої боротьби. Отже чи не краще поєднатися? Таке потрійне обєднання було тим лекше, що за плечима кожної з згаданих трьох партій — як твердить „Рекс” — діє кліка гіперкапіталістичних великолюдів, добре вправлених у потяганні шнурків. Кліка ся, під

знаком якої перейшли в історію всі уряди Бельгії від 1922 року, вжила ще одного нового способу, щоби вдержатися при владі.

Створений уряд, і його три партійні підпори, подбали впершу чергу про зорганізування проти рексівського фронту. Змонтовано фронт проти „Рексу“, який не шукав угоди з ніодною з тих трьох партій. Протягом кількох місяців об'єдналися в тісній коаліції дотеперішні найгірші вороги, люди з найбільш неоднаковими ментальністю і минувиною та найбільш суперечними собі доктринами.

„Об'єднання проти нас“ — стверджує радісно офіціоз „Рексу“ — „під безпечною охороною урядової легальщини! А належать до нього всі: „фашисти“, як Пер Нотом, революційні марксісти, як Ляо і Рельком, корпоратисти, як Генрих де Ман і д'Аспремонт-Лінден, завзяті сіндікалісти, як Гейман, демократи, як Бодар і Глінер, дикі реакціонери, як Філіпар і Вандервельде, автентичні патріоти, як Девез і Бюс де Варнар і вальонські сепаратисти, як Енісен і Трюфо“.

І з гумором додає:

„Тільки майонезом можна злучити таку різнородну салату“.

В дійсності всіх їх об'єднує спільний страх перед зростаючою потугою „Рексу“. Імовірно католики бояться втратити релігійну свободу, ліберали — політичні свободи, а соціялісти — соціяльну. Бодей всі три партії, а з ними майже всі політичні відлами бельгійської суспільності почали репетувати про небезпеку рексівської диктатури.

В дійсності марево диктатури, се найвигідніший для них претекст, щоби відстрашити від „Рексу“

виховану в демократичній і парламентарній традиції — Бельгію.

„Ван Зелянд” — борониться „Рекс” — „змішав поняття партій, демократії, конституції і безпеки ладу. В дійсностіж може і бачить він, але не хоче признатися до сього, що врятувати демократію, наші вольності і конституцію можна тільки зліквідувавши слабосильні і немічні партії, що їх без труду проковтнулаби червона революція.”

На демократичному конику воює Ван Зелянд проти Дегреля. Просякнутий „демократичною” льогікою кожний його аргумент проти „Рексу”. І так в одній з своїх радієвих промов заявив він, що піддержує його три четвертих, або й чотири п'ятих населення і тому вважає він свою позицію дуже сильною.

Взірцевий демократичний аргумент! Математична більшість, маса!

Чи дійсно бльок, що піддержує Ван Зелянда, — іронізувала тоді рексівська преса — є такий сильний і одноцілий? Зложений він з соціялістів, що завжди готові розплистися перед атакою комуністів; з лібералів, яких годі инакше назвати, як щурами в сирі і з католиків, розєднаних і розгублених, що завжди питають себе, чого вони хочуть і чим вони є.

Почуття реальности каже „Рексові” сумніватися в тривкості трипартійного бльоку. В історії Бельгії були вже спроби співпраці між тими старими, традиційними партіями, але кожна така спроба була черговим доказом, що їхні доктрини є доктринами розєднання і боротьби.

З тим більшим почуттям певности себе і з вірою в перемогу, „Рекс” протиставиться скаженому наступові великанської коаліції. Боротьба не є легка. Пресу, радіо, адміністраційний апарат, полі-

цію кличеться під зброю проти „Рексу“. Мало того: проголошуючи хрестоносний похід проти „Рексу“ в ім'я демократизму, парламентаризму і конституційних вольностей, уряд Ван Зелянда перший насилує ті вольності. Перший раз в історії Бельгії трапляється таке, що не всі бельгійські громадяни є рівні в обличчі права. Рексівські виборці не мають тих самих прав, що інші. Вони не можуть проголошувати без перепон своїх ідей, не вільно їм користати з радія, тоді коли навіть комуністів допускається до радієвої пропаганди. Навіть у парламенті насильно обмежується діяльність рексівських послів і senatorів. Та й сього мало оборонцям „конституції“ та „демократичних вольностей“: Ван Зелянд виготовив проекти законів, яких призначенням буде знищити рексівську пресу і заборонити рексівські віча.

Тисячний раз в історії демократії повторилася історія про злодія, на якому шапка горить.

Деґрель і рексисти не зражуються і не падають в зневіру від тих мало демократичних прийомів боротьби їхнього противника. Навпаки, в душі схібляють собі, що вони ставлять чоло всім політичним партіям, цілому урядові і цілому державному апаратові і хочби в якій горячій ситуації вони не були, вони заховують зимну кров. Але ся постава не переконує Ван Зелянда. На кожному місці при кожній нагоді не вагається він підюджувати суспільність з висоти свого становища прем'єра міністрів проти „Рексу“, представляючи свій уряд, як забороло ладу, а „Рекс“ як марево анархії.

І в боротьбі проти того марева „анархії“, уряд Ван Зелянда йде рука в руку з найбільш анархічним і агресивним елементом — з комуністами!

Щойно на велику скалю і на військовий лад переведена комуністами оборона Серену перед виборчою промовою Дегреля пригадала Ван Зеландові, що кожний кий має два кінці. Кріси і скоростріли на берегах Мези пахли чимсь поважнішим, ніж нпр. бравура американських гангстерів. Зброя, що дірала сьогодні судна і тіла рексівців, може таксамо безтурботно звернутися завтра проти католиків, лібералів і соціалістів. Переведена низка трусів у бельгійській компартії, виявила, що її збройне вивінування давало їй змогу кожної хвилини перемінитися в армію.

З куртуазією гратулював потім Дегрель урядові Ван Зеланда, що всеж таки переконався він, що ревелюції „Рексу” про комуністів і його перестороги перед червоною небезпекою для Бельгії не відбігали від правди.

Боротьба з комунізмом

Направду, надто се вигідне представляти комунізм, як перверсійну видумку жидів.

Жозе Стрель

Боротьба з партіями та урядом не є для „Рексу” самоціллю. Уряд і партії — заявляє „Рекс” — се природна заслона, за якою уставляються в лави і готовляться до загального наступу комуністи, карні і послушні наказам Москви. „Рекс” переконаний, що перед червоною небезпекою не охоронить Бельгії ані механічно зіплена міжпартійна більшість з своїм урядом, ані партії, яких доктрини побудовані на засадничо ворожих собі прінципах і які лиш розєднують край і нарід.

Вибори з 24 травня 1936 були наглядною лекцією, як низько впали морально ті партії. В деяких округах католицькі і ліберальні кандидати творили єдиний фронт з комуністами і спільно організували виборчі хитрощі!

Вершок оптимізму, се вірити, що спасення країни прийде від тих партій без душі, без життя, без сили; від тих політиків, що перші скапітулювалиби, колиб вибухла революція.

Уряд? — Є шістьох соціялістів у лоні сього уряду. Кожний з них послухний на кивок пальця Москви, або Блюма. Скільки вже разів не хвалив бельгійський міністр, пан Вандервельде комуністичну владу СССР, владу болота і крови! Навіть, якщоб міністри Бельгійської Робітничої Партії хотіли ставити опір, швидко упоралисяб з ними екстремісти, бож справжніми панамі партії є Молоді Соціялістичні Сторожі, що схиляються в бік комуні.

Залишається ще армія, але і вона, завдяки партійництву і толеранції комунізму, представляє мало позитивної вартости. Молоді Соціялістичні Сторожі і комуністи ведуть серед неї завзяту пропаганду, летючками, брошурами, організуючи непослух. Уряд не противиться тій пропаганді, бож більшість уряду — соціялісти, а міністр війни, католик Девез не має охоти їм наражуватися.

Побідну боротьбу з комунізмом може запевнити тільки націоналістичний рух, об'єднуючи проти спільної небезпеки всі здорові елементи нації, всіх чесних громадян, без класових, культурних і релігійних різниць.

Такий рух — се „Рекс”.

„Ведучи боротьбу з комунізмом, — пише

Жозе Стрель — ми не сміємо забувати, що не можна нам відривати поняття комунізму від модерного, індивідуалістичного, ліберального і неорганічного світу, бо ж комунізм є тільки грубим підчеркненням засадничих, основних хиб сього останнього. Комунізм не зродився нагло. Марксівська доктрина моглаби бути дуже добре опрацьована й оголошена соціольогами, не викликаючи ніякого реального впливу, не створюючи чуттєвого і волевого струму в масах. Доктрина не є сама собою витвором існуючого соціального стану, тільки її успіх і діла, до яких вона дає товчок, відзеркалюють стан суспільності.

„Таке, або инакше наївне пояснення не вистарчає, щоби здати собі якслід справу з такого важного явища, як марксизм. Бо на боці від Маркса і марксівських теорій, цікавих тепер тільки з історичної точки погляду, існує марксизм, як комплекс понять, почувань і хотінь, що відіграють першорядну роль в житті мільйонів людей”.

Витворював їх поволі, на протязі десятиліть глупий суспільний устрій, устрій клясового й індивідуального егоїзму та визиску, устрій економічного лібералізму, що суспільність перемінив в джунглі, в яких сильніший завжди з успіхом полював на слабшого і стан посідання завжди був мірилом законности.

Доба економічного лібералізму формально пережилася. Але лишила вона живу традицію своїх жорстоких і нещадних законів „притаєному капіталізму”, капіталізму, що хитро маскується демократизмом, парламентаризмом, вдягається в кирею патріотизму, втискається на посольські лавки, міністерські фотелі і до габінетів тайної розвідки, вживає як паравану всі інтернаціонали, включно з обома червоними. Боротьба з комунізмом ви-

магає рівночасної боротьби і на другому, проти-
лежному фронті, вимагає боротьби з звироднілим
капіталізмом. Комунізм, се лихо, якого корінням
є вибуялий індивідуальний капіталізм. Комуністич-
ний страйк, або маніфестація, се одна сторінка ме-
далі, платня вісімсот франків робітникові жонато-
му і батькові п'ятих дітей — се друга сторінка ме-
далі. Збройне ліквідування страйків і маніфестацій
буде так довго боротьбою Дон Кіхота з вітряками,
доки соціальне законодавство толеруватиме капі-
талістичне галапасництво.

Марксизм не є позитивною
реакцією проти капіталізму, бо
вийшов він з тих самих мораль-
них первнів, що капіталізм: кля-
сового егоїзму і клясової нена-
висти.

Побіда марксизму над капіта-
лізмом була б тільки перемогою
зла над злом.

„Якщоб марксизм, знищивши теперішній устрій,
міг запевнити Бельгії братерський і людський лад,
ми були би марксистами. Але, знаючи, що диктатура
золота, якій ми підлягаємо, є нелюдською і знена-
видженою диктатурою, ми знаємо також, що
марксівська диктатура принесла б
всім ще більше лиха.

„Коли ліберальна держава вможливорює поне-
волення одиниці капіталом, бідного — богатим, то
марксівська економія невідмінно приводить з со-
бою уярмлення одиниці державою
одної кляси. Змагаючи до побіди одного
суспільного відламу над іншими суспільними відла-
мами, марксизм не дає розв'язки до проблеми по-
єднання всіх сил нації, поєднання кінцевого для
повного розвитку країни.”

„З одної сторони — поневолення капіталом, з другоїж — поневолення державою. І тут і там — диктатура одної кляси над іншими клясами!“ („Рекс“ 11 IX 1936).

Борячись з гангреною марксизму, Дегрель бореться і з корупцією ліберального режиму. Не що давно Дегрель (разом з був. міністром скарбу, католиком Сайом) викрив прикру аферу прем'єра Ван Зелянда, який, покинувши для прем'єрства, пост віце-губернатора Банку Бельгії, протягом двох літ побирав пенсію з залишеної посади.

В боротьбі проти обох противників „Рекс“ видигає ідею та глибоко передуману й опрацьовану програму корпоратизму і національного тоталізму.

Рекс і флямандське питання*)

„Велич Бельгії можна досягнути тільки через свобідний розвиток обох національних культур і геніїв.“

Рексівська формула

Як відомо, Бельгія не належить до країн, яких політичні кордони зливаються з расовими і національними межами.

В дійсности французька мова є матірною мовою меншої частини населення Бельгії. На поверх вісім мільйонів бельгійського населення статистика

*) Чи флямандська програма Дегреля життєва чи ні, покаже майбутнє. Колиб се майбутнє навіть дало позитивну відповідь на питання, то малоб се лише льокальне, місцеве значіння, як нпр. анальоґічна розвязка подібного питання в Швайцарії. Наш світ є світом, в яким родяться національні держави.

виказує три і пів мільйона вальонів (галійська раса, французька мова і культура) й чотири мільйони флямандців (германська раса, германська культура і літературна мова, однакова з голяндською). Флямандці — расово здоровші і з більшим природнім приростом.

Конституція 1830 року, що об'єднувала Фляндрію й Вальонію в спільну монархію, впровадила фляманив під опікунчий скиптр короля, не як рівнорядного, але як меншого брата. Аж до кінця століття флямани майже не домагалися окремих прав з причини своєї національної окремішності. Щойно з початком біжучого століття, флямандський лев ожив і почав поволі, але вперто підносити голову. Серед деякої частини флямандців нові стремління перейшли незвичайно бистру еволюцію під впливом німецьких побід у світовій війні. Богато молодих флямандців покидало ряди бельгійської армії і під протекторатом німецького губернатора Брюселі вело пропаганду за відокремленням Фляндрії від Бельгії. Повсталала Флямандська Рада, яка зайнялася підготовкою до створення окремого Королівства Фляндрії. Королівство Фляндрії ввійшлоби в склад німецького державного Бунду на подібних правах, як нпр. Саксонія, або Баварія, з одним з синів кайзера Вільгельма II на престолі. Такі були початки партії, яка назвала себе партією активістів. По війні бельгійські суди судили активістів, як державних зрадників. Були се голосні процеси, що викликали живе заворушення серед цілого флямандського населення Бельгії. Значна частина фляманив осуджувала активістів, але назагал присудили розбуджували серед фляманив почуття національної гордості і викликували обурення тим більше, що склад судів був майже без винятку вальон-

ський, а процедура і присуди — французькі. Серед тих настроїв повстала нова флямандська партія, партія фронтистів, яка частинно переняла ідеологію активістів, висувуючи одначе гасло автономії. Згодом повстає Флямандський Національний Союз, майже з однаковою, тільки дещо більше поміркованою ідеологією. Членів того союзу звуть також фронтистами, згідно флямандськими націоналістами. Велика більшість флямандського загалу політично здеклярувалася в рамках католицької партії, переходячи поволі еволюцію в напрямі щораз виразніших автономічних домагань.

Для повноти поняття про флямандський рух, треба ще згадати про партію, а радше організацію, „Діназо“. Мрією її членів є тійська імперія або Дічлянд (Dietschland) — стара північно-германська назва. Імперія ся об'єднувала би Голяндію, Фляндію, Вальонію, Люксембург і французьку Фляндію. З Конгом і Нідерландськими Індіями, тійська імперія була би другою по величині кольоніальною імперією світу. Діназо є в тісних взаєминах з голяндськими фашистами. Рух сей, хоч і фантазією пахне його мета, від низки літ поволі і майже незаметно, але нестримно росте. Хто знає, чи не відіграє він колись поважної ролі в політичній історії Європи.

Флямандський рух росте по війні у відвортно-пропорційному відношенні до довгого передвоєнного сну. Без огляду на зовнішні організаційні форми і назви, флямандський націоналізм росте вглиб і вшир. Він вростає в маси і стає впертий і завзятий, як і сама вдача флямандського селянина.

В 1932 році флямандський націоналізм поважно загрозив цілості Бельгії. Мільйон фляманів хотіли прилучитися до Голяндії. 160.000 голосів

впало на їх кандидатів. Голосовано не так задля політичної користи і виборчої перемоги, як задля того, щоби заманіфестувати свою ворожість до вальонської влади. Тільки на одну кандидатуру Бормса, національного героя Фляндрії, що саме вийшов на волю по п'ятнацяти роках тюрми за сепаратістичну діяльність і за якого визволення дві тисячі флямандських студентів молилося на колінах в снігу — впало 83.000 голосів, тоді, коли 15.000 булиби вистарчили. Булиби вистарчили, бо кандидатура Бормса була неважна. Голосування за Бормсом було тільки вимовною демонстрацією.

Кожний рік по війні приносить нові здобутки фляманам. Флямандська мова в школах, флямандська мова в міській, потім в державній адміністрації, флямандська мова в війську, вербування фляманів до урядів в етнографічних флямандських місцевостях, цілковите відфранцуження університетів в Генті та Антверпії, творення паралельних флямандських катедр на університеті в Лювені й інших бельгійських високих школах і т. д., все те етапи здобутків, які не приходили легко: в школах учні відмовляли відповідей на французькі запити, з поручення родичів діти бойкотували школи з французькою мовою навчання, перші рекрути, що відмовляли послуху французькій команді, падали жертвою гострих кар, на університетах були вічні бійки і розвалювання голов, по судах сипалися гривни на „нельояльних” підсудних і сторони. Навіть в найбільш парляментарних і демократичних країнах не здобувається нічого легким, демократичним, способом.

Коли на політичній арені Бельгії появляється „Рекс”, флямандсько-вальонське напруження є далеко від замирення, навпаки воно, здається, росте в міру флямандських успіхів.

Я стрічав — каже Дегрель*) — бельгійців, які звірювалися мені: за пятьдесят літ не буде вже Бельгії. Фляндрія злучиться з Голяндією, а Вальонії не лишиться нічого іншого, як унія з Францією.

На майбутньому Бельгії грізно нависла флямандська проблема. Ніодна з бельгійських партій не виявляла найменшого стремління до поважної розв'язки тієї проблеми, противно їх політика поглиблювала тільки провалля. Всі уступки уряду, всі полекші і права здобували собі флямани силою, нічого не давала їм влада добровільно.

„Флямандське марево” не давало спокою Дегрелеві. Він, як ніхто з державних бельгійських мужів, відчув величезне значіння флямандського питання для майбутнього Бельгії. В душі рішає він конечно найти розв'язку складного й немилосерно важкого питання. Він знаходить її. В соціальній ділянці створив він тези оригінальні, живі і небуденні для зманерованого, звапнілого способу думання бельгійських політиків. Неменшою несподіванкою заскочила бельгійські партії — рексівська концепція поєднання з фляманами, поєднання, що видалося Дегрелеві таксамо необхідним для потуги Бельгії, як Мусоліні поєднання світського Риму з папським, для потуги Італії.

Понад головами уряду і бльоку ворожих партій, „Рекс” простягнув руку до Флямандського Національного Союзу, що недовго перед появою „Рексу” закінчив свою еволюцію від непримиримого націоналізму до вальонсько-флямандської федерації, корпоративного устрою і спільного короля.

За Поль де Мон, рексівським лідером у Флян-

*) André Fribourg: „Deux sons de cloche la Belgique au carrefour — *Marianne* 31 III 1936.

дрії, найближчим приятелем Дегреля, одним із найбільших сьогочасних флямандських письменників і воєнним героєм, що над Ізером втратив обі ноги, подаємо нарис програми вальонсько-флямандського союзу:

„Родинні, професійні і мовні спільноти Бельгії сплівшись в одну цілість своїми життєвими проявами, творять національну спільноту.

„Політичний устрій, збудований на гнеті одної національності другою, може тривати тільки завдяки постійному насильству.

„Ми не бажаємо собі устрою, побудованого на насильстві.

„Отже, щоби бути логічним з собою і з рексівською доктриною, ми мусимо мати відвагу глядіти просто у вічі дійсності. Дбайливо й уважно мусимо підготувати ревізію конституції з 1830 року в тому напрямі, щоби піднести флямандський нарід з його стану меншеуправненого.

„Вальони і флямани, ми маємо спільні стремління і спільні концепції, які переходять стисло національні рамки. Приймаємо участь у розбудові тої самої західної цивілізації, боронимо тих самих огнищ і ту саму спадщину по предках.

„Тому, в політичній ділянці ми мусимо здобутися на солідарну співпрацю і спільну авторитетну владу. Бо навіть найширша децентралізація внутрі федеративної держави вимагає від обох сторін добровільних обмежень суверенности.”

Мостом злуки між обома народами малиби бути королівський престіл і деякі спільні міністерства, як міністерства війни, закордонних справ і комунікації.

Така була ся концепція. Флямани давно вже позбулися комплексу нищоти у відношенні до

вальонів. Концепцію „Рексу” прийняли вони з ентузіазмом.¹⁰⁾

Після довершеного порозуміння з Флямандським Національним Союзом, віча „Рексу” в Антверпії, Генті й інших важніших місцевостях Фляндрії, громадили по двацять і трицять тисяч фляманив, які бурливо витали Дегреля.

Після перших велитенських віч у Фляндрії, Дегрель заявив з гордістю в Брюсселі:

— Я повернув матері-Бельгії мільйони її синів, що вже відреклися, або хотіли її відректися.

Уряд Ван Зеланди і партійна коаліція з комуністами включно не відчуває найменшої вдячності за те до Дегреля. Ціла проурядова преса обкидає Дегреля болотом: запроданець Гітлера, притаєний флямандський сепаратист, гробокопатель Бельгії і т. п. Дегрель без труда очищується від закидів, в яких „замість правди є тільки плюгава слина брехні і їдь безсилої люті”.¹¹⁾

Противники Дегреля не устійнили ніодного з своїх закидів хочби найменшим доказом правди,

¹⁰⁾ Якщо взяти під увагу чисельну перевагу фляманив над вальонами, то при цілковитому урівноправненні обох народів, Фляндрія буде сильніша.

¹¹⁾ Про неперебірчивість засобів боротьби проти Дегреля свідчить осьяка історія: Люксембурський щоденник „Ді Ноє Цайт” оголосив 4 липня б. р. статтю з знімками документів, які доказували, що комітет національно-соціалістичної партії в Люксембургу займався шпигунством і асигнував м. ін. Дегрелеві грошові суми. Прокуратура розпочала слідство, яке виявило, що документи є фальшиві. Автора статті арештували.

зате розвідка „Рексу” відплатилася їм куди соліднішою монетою.

Докази, опубліковані рексівською пресою, не залишали ніякого сумніву про свою автентичність, таксамо, як інші докази „Рексу”, що розкривали шкідницьку роботу бельгійських „банкстерів”,¹²⁾ докази, підкріплені судовими процесами.

Боротьба з наклепами і державною машиною, відданою на сліпу службу партійним клікам — не легка. Свідомий сього Дегрель, але свідомий він також своєї великої історичної місії і тому заявляє:

— Колиб навіть двадцять літ я мав боротися за владу, я не поступлюся ні на крок!

„РЕКС” І ЗАКОРДОННА ПОЛІТИКА.

В закордонній політиці „Рекс” проповідує потребу цілковитого політичного унезалежнення Бельгії. Збройна неутральність, се ідеал Дегреля. З огляду на географічні умовини „Рекс” передбачує можливість економічного й мілітарного союзу з Голяндією. Приятельські взаємини з Німеччиною і цілковита сепарація від Франції, доки повіватимуть в ній червоні прапори. Підмінована червоними гаслами Франція, се загроза для Європи, отже в першу чергу для Бельгії, якій занадто живо пригадується ще постать генерала Дімуріє, що в ім'я революційної Франції без двох слів загорнув Бельгію....

„З Францією нам не по дорозі, тим більше, відколи вона звязалася з російським ґальванізованим трупом. Не дамо втягнути Бельгії на злий і непра-

¹²⁾ Термін придуманий рексівцями. Назва людей, що зручно лучать банкові інтереси з політичною і суспільною діяльністю.

04
вильний шлях!" — заявив Деґрель в одному з своїх інтерв'ю.

Тепер, коли двацятий рік большевицької революції щедро зрошує кров найвизначніших катів Світського Союзу, може і сама Франція бачить, що шлях союзу з Світами є „злий і неправильний”.

Добре бачив поет: ліпше, ніж розумні політики.¹³⁾

Проблема змагання з комунізмом і псевдо-демократією, корпоративний устрій і боротьба з „банкстерами”, се все цікаві речі — може подумати читач — але властиво є се внутрішні справи невеликої Бельгії?

Отже ні! Справа — в наростанні нової доби, нових людей і нових устроїв. Справа — в самому запаху тієї доби, що приходить як визволення від душної атмосфери затроєної бакцилями пошесних інтернаціоналів.

Для нас не є вершком зацікавлення, чи побідить Деґрель якраз у Бельгії.

Для нас Деґрель — символ.

Символ нового великого руху, який побідно загортає під свій стяг одну країну Європи за другою.

¹³⁾ Деґрель звє себе поетом, далеким від справжнього політика.

Джерела:

„Leon Degrelle, un homme, un chef“ — видання „Рекс“ у.

R. Brasillach — „Leon Degrelle et l'avenir de Rex“ Paris—Plon 1936.

Журнали і часописи: „La Libre Belgique“, „Le Soir“, „Le Peuple“, „La Nation Belge“, „Le XX Siècle“, „Je Suis Partout“, „Marianne“, „La Revue Belge“.

Рексівська преса: „Rex“, „La Pays Réel“, „Soirées“.

Львів 16 червня 1937

З М І С Т:

	стор.
ВСТУП	6
ЛЕВ ДЕГРЕЛЬ. ЙОГО ІНДІВІДУАЛЬНІСТЬ І ЙОГО	
ЖИТТЯ	8
I Воля здійснювати	9
II Всесила переконування	11
III Дегрель — дінамізм інтуїції	11
IV Індівідуальність Дегреля	13
V Промовець	14
VI Віра і певність себе	16
VII Танцюрист і жартун	16
VIII Відвага	18
IX М'яка душа — сильна воля	19
X Дитячі роки і перша молодість	20
ПОЧАТКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇЇ РОЗВИТОК	
I Церква і політика	24
II Видавнича діяльність	25
III Рекс побідить	27
IV У вир політичної боротьби	28
V З'їзд у Куртре. Боротьба проти партій	29
VI Вибори	33
VII За кращий лад	35
VIII Посвята для організації	37

	стор.
IX Рексівська етика	38
X Проти партій — нація	39

РЕФОРМА ДЕРЖАВИ

I Панування кліки	42
II Нарис інтегрального корпоратизму. Корпорації	44
III Держава як корпорація і як надкорпорація	45
А — Корпоративний парламент	
Б — Уряд	
В — Голова держави	
IV Рексізм, як моральний рух	48
V Змагання до революції	50
VI Роля еліт	51
VII Суспільна філософія „Рексу”	53
VIII Родина	56
IX Свобода сумління	56

ЗА СУСПІЛЬНУ, ГОСПОДАРСЬКУ І ПОЛІТИЧНУ ЄДНІСТЬ

I Як зродилася боротьба клас?	57
II Вина суспільного устрою	61
III За соціяльну солідарність	63
IV Дух співпраці. Корпоратизм	64
V За свободний розвиток індивідуальних підприємств	65
VI Боротьба з партіями	67

БОРОТЬБА З КОМУНІЗМОМ 72

РЕКС І ФЛЯМАНДСЬКЕ ПИТАННЯ 76

РЕКС І ЗАКОРДОННА ПОЛІТИКА 83

Книгозбірня Вістника

1	<i>М. Островська:</i>	МУСОЛІНІ	ц. зл. 1
2	<i>М. Махінська:</i>	ВОПОДАР	ц. зл. 2
3	<i>М. Антонович:</i>	ГЕРРЕС	ц. зл. 1
4	<i>Р. Бидих:</i>	А. ГІТЛЕР	ц. зл. 1
5	<i>Д. Варнак:</i>	КАРДИНАЛ МЕРСІЄ	ц. зл. 1
6	<i>Л. Мосендз:</i>	ШТАЙН	ц. зл. 1'50
7	<i>Д. Варнак:</i>	ДАНІЄЛЬ О'КОННЕЛЬ	ц. зл. 1
8	<i>В. Темляк:</i>	ВОГНИСТИЙ ХРЕСТ
полковник Ля Рок	ц. зл. 1'50
9	<i>Д. Донцов:</i>	ПАТРІОТИЗМ	ц. зл. 1
10	<i>Д. Варнак:</i>	ТАЄМНИЦЯ ОРГАНІЗАЦІЇ	ц. зл. 1'50
11	<i>Д. Донцов:</i>	ДУРМАН СОЦІАЛІЗМУ	ц. зл. 1'50
12	<i>М. Антонович:</i>	МАРШАЛ ВПЕРЕД
(Бліхер)	ц. зл. 1'50
13	<i>В. Темляк:</i>	ЗАВДАННЯ НОВОГО
ПОКОЛІННЯ	ц. зл. 1
14	<i>Р. Керч</i>	ФРАНКО — ВОЖД ЕСПАНЦІВ	ц. зл. 1'50

а/у/о/а/п/о/и
Ціна 75 коп. (1986)

1211

рл1211

Б. Горович

Націоналізм
в
Бельгії

